

RADOŠINA - od najstarších čias po súčasnosť

Miesto: Obecný úrad Radošina

Objednávateľ: Obecný úrad Radošina - M. Kolková

Spolupracujúca inštitúcia: Archeologický ústav SAV Nitra

Autori posterov: J. Antalík, G. Březinová, M. Escherová, M. Frťala, H. Grežďová, M. Kollár, O. Kvasnicová, J. Lukačka, A. Nemergut, B. Šmotláková, S. Štepka

Technická a odborná spolupráca: G. Březinová, A. Nemergut

Podklady od inštitúcií: Obecný úrad Radošina; MV SR - Štátny archív v Nitre, Ivanka pri Nitre; Archeologický ústav SAV Nitra

Knižné podklady: Kolektív: Knižka o Radošine. Radošina, 2002
J. Uhlík: Spomienky na Radošinu do r. 1942 (rukopis)
Kalendár Radošina, 2010

Fotoarchív: Obecný úrad, Archív PZ Havran Radošina, Archív ZŠ a Anton Fekula, Stanislav Štepka, Archív Alojza Antalíka, Archív Karola Andela, Gabriel Antalík, Stano Antalík, Ladislav Banák, Jozef a Darina Kučerová, Mária Escherová, Lukáš Chovanec, Juraj Piršel, Viera Slišková

Tlač: RCS reklama, Novozámocká 57, 949 05 Nitra

PRÍRODNÉ POMERY

Marek Frtála

Obec Radošina leží na úpätí Krahulčích vrchov, jedného zo štyroch podcelkov Považského Inovca. Z geologického hľadiska má pohorie veľmi rozmanitú skladbu. Jadro a východná časť sú tvorené prevažne kryštalickými horninami (rula, kryštalická bridlice, svor, či magmatity). Západná a južná časť pohoria je budovaná predovšetkým druhohornými horninami a severozápadná časť je tvorená horninami druhohornými, ako aj prvohornými (zlepence, fylity, pieskovce a piesčité bridlice). Usadené horniny sú zastúpené predovšetkým vápencami, piesčitými vápencami, ktoré obsahujú úlomky krinoidov, ježoviek, lastúrníkov a húb, dokonca zuby pravekého žraloka. Vyskytujú sa tu aj polohy kremenca, ktoré v nadloží prechádzajú do pestrých bridlíc. Zastúpenie tu má aj kalcit. Považský Inovec sa nachádza v mierne teplej klimatickej oblasti, iba vrcholové časti pohoria patria do chladnej oblasti. Najnižšie časti pohoria (vrátane obce Radošina) patria do teplej klimatickej oblasti. Radošina patrí medzi najvýznamnejšie prítoky rieky Nitry, odvodňujúcej západ Považského Inovca. Pramení v Krahulčích vrchoch. V katastri obce, má dĺžku 31,9 km a priemerný prietok v ústí je 1,05 m³/s.

Kalcit

Schránka a odtlačok lastúrnika rodu *Aequipecten*

Flóra - Považský Inovec zasahuje do Panónskej oblasti a táto skutočnosť podmieňuje výskyt mnohých teplomilných druhov. Zároveň sa tu vyskytujú Karpatské podhorské a horské druhy. Nemalú úlohu v pestrosti rastlinných druhov hrá aj dolomitový substrát, ktorý umožnil niektorým druhom z obdobia, keď boli klimatické pomery odlišné od dnešných, udržať sa na vhodných stanovištiach. V pôvodných dubovo - hrabových lesoch sa vyskytuje fialka lesná (*Viola reichenbachiana*), snežienka jarná (*Galanthus nivalis*), konvalinka voňavá (*Convallia majalis*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*), durman obyčajný (*Datura stramonium*). Na dolomitovom podloží má svoje stanovište klinček Lummitzerov (*Dianthus lummitzeri*), arabka uškátá (*Arabis erecta*), jaseneček biely (*Dictamnus albus*), jesienka obyčajná (*Colchicum autumnale*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), vstavač purpurový (*Orchis purpurea*), pľúcnik lekársky (*Pulmonaria officinalis*), prvosenka jarná (*Primula veris*) a poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*).

Ľalia zlatohlavá

Poniklec veľkokvetý

Fauna - V miestnych lesoch má z cicavcov svoje stanovište sviňa divá (*Sus crofa*), jeleň obyčajný (*Cervus alephus*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), ojedinele sa môže vyskytnúť muflón obyčajný (*Ovis musimon*) a daniel škvrnitý (*Dama dama*). Vývojev starú skupinu hmyzožravcov zastupuje jež biely (*Erinaceus concolor*). Zo šeliev má v lesoch svoj domov liška obyčajná (*Vulpes vulpes*), mačka divá (*Felis silvestris*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), jazvec obyčajný (*Meles meles*), kuna lesná (*Martes martes*) a kuna skalná (*Martes foina*). Občas sa sem zatúla aj naša najväčšia šelma medveď hnedý (*Ursus arctos*). Z cicavcov sú na poliach a lúkach zastúpené najmä hlodavce ako zajac poľný (*Lepus europaeus*), z vtákov bažant obyčajný (*Phasianus colchicus*). Z dravých vtákov je potrebné spomenúť jastraba veľkého (*Accipiter gentilis*), orla kráľovského (*Aquila heliaca*), orla krikľavého (*Aquila pomarina*), myšiaka hôrneho (*Buteo buteo*) a kúvika obyčajného (*Athene noctua*). Z ťaľov hniezdiacich v stromových dutinách sa vyskytuje ťaľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), ťaľ veľký (*Dendrocopos major*). Pri vodných nádržkách sa zdržiava bocian biely (*Ciconia ciconia*) a bocian čierny (*Ciconia nigra*). Pomerne hojné zastúpenie majú aj plazy a obojživelníky. Môžeme tu vidieť najväčšiu hada strednej Európy, až 2 metre dlhú užovku stromovú (*Elaphe longissima*), užovku obojkovú (*Natrix natrix*), ale aj jedovatú vretenicu obyčajnú (*Vipera berus*). Z jašteríc je v lesoch bežný beznohý hmyzožravý slepúch lámavý (*Anguis fragilis*), jašterica zelená (*Lacerta viridis*), jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*), vzácnne sa tu nachádza aj zákonom chránená salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*). Z chránených druhov hmyzu je možné vidieť modlivku zelenú (*Mantis religiosa*), roháča obyčajného (*Lucanus cervus*), májku obyčajnú (*Meloe proscarabeus*), ale vyskytuje sa tu aj bystruška hájová (*Carabus nemoralis*), zlatož obyčajný (*Cetonia aurata*) a kobyľka zelená (*Tettigonia viridissima*). Z pavúkov treba spomenúť križiaka obyčajného (*Araneus diadematus*), strehúňa škvrnitého (*Lycosa signoriensis*) a stepníka červeného (*Eresus niger*). Motýle majú zastúpenie v podobe babočky pávookej (*Inachis io*), babočky admirálskej (*Vanessa atalanta*), perlovca malého (*Issoria lathonia*), medzi vzácné druhy patria vidlochovst feniklový (*Papilio machaon*), vidlochovst ovocný (*Iphiclides podalirius*) a modráčik horcový (*Glaucopsyche alcon*).

Vstavač purpurový

Jež obyčajný

Roháč obyčajný

Užovka obojková

Vidlochovst feniklový

CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Visiace skaly - chránená rezervácia s rozlohou 0,96 ha sa rozprestiera na južnom svahu vrcholu Gajda (609 m) v podcelku Krahulčie vrchy. Dôvodom jej vyhlásenia je ochrana lesných a trávnatých spoločenských viazaných na južné svahy v dubovom stupni na vápencoch a dolomitoch.

Čertova pec - jaskyňa Čertova pec sa nachádza v juhovýchodnej časti Inoveckého pohoria. Leží v Čertovej doline 3 km na sever od obce Radošina, blízko cesty Topoľčany – Piešťany, v nápadnom 12 m vysokom brale, so 4,5 m vyvýšením od dna doliny, pod vrcholom zvaným Horný Petrovič. Skalný útvar, v ktorom sa jaskyňa nachádza, je pokrytý prevažne borovicami. Jaskyňa je 27 m dlhá, priemerne 6 m široká, obojstranne prieschodná. Má jednotvárny chodbový charakter s menšími výbežkami. Jej zvláštnosťou je oknovitý otvor na ľavej strane. Súčasťou jaskynného komplexu je aj susedná menšia, takzvaná Stoličná jaskyňa, ktorá tvorí spodnejšiu etáž s východom na juhozápadnom svahu brala Horný Petrovič. Celá fluviokrasová jaskyňa vznikla v dolomitickom vápenci.

Mačacia jaskyňa - je fluviokrasová jaskyňa nachádzajúca sa na juhovýchodných svahoch vrchu Gajda. Je 160 m dlhá, 41 m hlboká, vyznačuje sa pozoruhodnou výzdobou. **Veľká jaskyňa v Dolnom Sokole** - sa nachádza v podcelku Krahulčie vrchy v nadmorskej výške 484 m n. m., približne 2,2 km západne od vrcholu Marhát (748,2 m), v katastrálnom území obce Hubina. Vytvorili ju presakujúce pukliny v celistvých svetlosivých strednotriasových vápencoch. Jej priestory boli rozšírené aj mrazovým zvetrávaním, najmä v chladných obdobiach kvartéru. Dĺžka pozemnej chodby je 15 metrov.

Malá jaskyňa v Dolnom Sokole - sa nachádza v blízkosti Veľkej jaskyne v nadmorskej výške 477 m n. m. a vznikla podobnými koróznymi a mrazovými procesmi. Jej dĺžka je 10 metrov.

Čertova pec

Jelenie jamy

Mačacia jaskyňa

Veľká jaskyňa v Dolnom Sokole

JASKYŇA ČERTOVA PEC

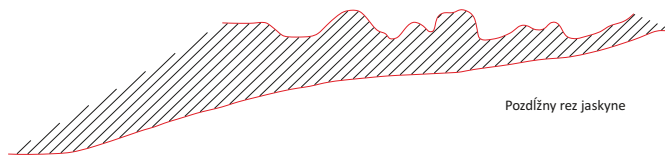
Adrián Nemergut

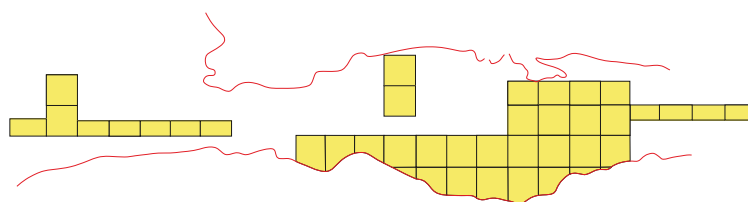
Pohľad na jaskyňu začiatkom minulého storočia

Vstupný portál jaskyne v súčasnosti

Pozdĺžny rez jaskyne

Pôdorys jaskyne s rozmiestnením sektorov skúmaný počas archeologického výskumu v roku 1958-1961

Pohľad na skúmanú plochu počas archeologického výskumu v interiéri jaskyne v rokoch 1958-1961

PhDr. Juraj Bárta pri práci počas archeologického výskumu v rokoch 1958-1961

Jaskyňa sa nachádza na juhovýchodnom úpätí Považského Inovca, približne 1,5 km severozápadne od obce Radošina v polohe Horný Pertovič, vo výške 253 m n. m. Radí sa medzi tunelovité jaskyne a je obojstranne prístupná. Jej západný bránovitý portál, obklopený bralovitými výčnelkami, sa otvára v približne 12 m vysokom vápencovom brale. Jaskyňu pretína niekoľko tektonických puklín. Je 27 m dlhá, priemerne 6 m široká a jej maximálna výška je 4,6 m. Smerom k východnému vchodu sa jej výška znižuje. Vnútrotný priestor osvetľuje oknovitý otvor na severnej strane. Jaskyňa Čertova pec bola vytvorená krasovatením dolomitického vápencu pri niekdajšej vyššej eróznej báze Malého jarku. Pod názvom Csertowa Pecz ju spomína už Matej Bel v knihe Notitia Hungariae novae historico geographica vydané roku 1742. V monografii Nitrianskej župy z roku 1898 sa uvádza pod maďarským názvom Órdögkemenecze (slovensky Čertova pec). Prvý archeologický výskum sa uskutočnil v rokoch 1937 a 1941 pod vedením Lothar Zotza. Neskôr, v roku 1949, vykopal v jaskyni menšiu sondu aj František Prošek. Rozsiahlejší výskum zrealizoval v rokoch 1958 – 1961 Juraj Bárta z Archeologického ústavu SAV v Nitre. V roku 1981 jaskyňu vyhlásili za chránený prírodný výtvor. Prírodnou pamiatkou bola vyhlásená v roku 1994 s novelizáciou z roku 2008. Výskumom bolo v jaskyni zistené viacvrstvové osídlenie. Najstaršie nálezy pochádzajú z posledného interglaciálu, ktoré patrí moustierskej kultúre zo stredného paleolitu. Nositeľmi tejto kultúry boli neandertálcovia. O niečo mladšie osídlenie spadá do szeletienskej kultúry z mladšieho paleolitu. Z tohto obdobia bolo nájdené aj ohnisko, ktorého vek bol na základe rádiokarboňovej analýzy stanovený na 38 320 ± 2480 rokov. Najmladšie doklady paleolitického osídlenia sú z gravettienu. Artefakty pozostávajú prevažne z čepeľovitých úštepov, retušovaných čepeľí a nevýrazných škrabadiel, no našli sa aj prepílené ulitníky, ktoré mohli byť súčasťou náhrdelníkov. Nositeľom gravettienskej kultúry už bol človek súčasného typu. Mladšie nálezy obsahovala holocénna vrstva, z ktorej pochádzajú početné nálezy z eneolitu, ako aj ojedinelé črepy zo staršej doby železnej a stredoveku.

Štiepaná kamenná industria

Kamenné nástroje boli najdôležitejšou súčasťou každodenného života paleolitických lovcov a zberačov. Surovinu na ich výrobu získavali prevažne z ľahko dostupných prírodných zdrojov. V kolekcii z Čertovej pece sa najčastejšie vyskytoval rádiolarit, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou pochádza zo sekundárnych zdrojov - z koryta Váhu, kde sa eróznou činnosťou dostával z primárnych zdrojov - z bradlového pásma Bielych Karpát. Jednotlivé artefakty možno z metrico-morfologického hľadiska rozdeliť do viacerých typov, ktoré často odzrkadľujú spôsob ich výroby, predovšetkým však ich funkciu, čo v konečnom dôsledku pomáha k ich datovaniu.

Výber kamennej industrie zo stredného paleolitu (90 000 - 30 000 p. n. l.)

Výber kamennej industrie gravettienskej kultúry (25 000 - 20 000 p. n. l.)

Hrot z mamutoviny gravettienskej kultúry (25 000 - 20 000 p. n. l.)

Detail hrotu s výzdobou

Ozdoby

Z územia dnešného Slovenska poznáme viacero gravettienskej lokalít (Moravany nad Váhom, Hubina, Radošina - čertova pec), kde boli nájdené prepílené, prípadne prevrtané ulitníky. Tie sa zvyknú interpretovať ako súčasti rôznych záveskov, resp. náhrdelníkov. Ide tak o veľmi dôležitý doklad prejavu estetického čítania paleolitických populácií. Prepílené ulitníky z Čertovej pece sa radia k druhu *Melanopsides* a *Lythoglyphus*, a známe sú aj z paleolitických lokalít z Moravy a Rakúska.

Rekonštrukcia náhrdelníka gravettienskej kultúry (25 000 - 20 000 p.n.l.)

Rekonštrukcia života neandertálcov v jaskyni Vindija (Chorvátsko)

Paleolitický lovec (rekonštrukcia)

Kostená industria

Kostené artefakty sa na paleolitických lokalitách vo všeobecnosti nachádzajú o niečo zriedkavejšie, než kamenné nástroje. Surovina sa získavala z dlhých zvieracích kostí, z parohov, ako aj z mamutích klov. Z jaskyne evidujeme niekoľko nevýrazných fragmentov kostených artefaktov, z ktorých však vyniká hrot z mamutoviny. Ide o projektil - násadu na oštep, využívanú na lov zveri. Unikátny je svojou ornamentálnou výzdobou, ktorá nemá analógie nikde v Európe. Podobné ornamentované hroty využívali gravettienski lovcovia z veľkých ruských pláni. V neornamentovanej forme sú najbližšie doložené na území dnešnej Moravy a Rakúska.

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

Gertrúda Březinová

Radošina s jej katastrálnym územím patrí do Nitrianskej pahorkatiny, ktorá je bohatá na archeologické lokality. Osídlenie je tu potvrdené už v staršej dobe kamennej (90 000-20 000 rokov pred n. l.). Pokračuje v mladšej a neskorej dobe kamennej (6000-2300 rokov pred n. l.), bez prerušenia aj v dobe bronzovej (2300-700 pred n. l.), v dobe železnej (roky 700-0), pričom v jej mladšom úseku (roky 400-0) tu žili Kelti, počas doby rímskej (roky 0-400) germánske kmene a v dobe sťahovania národov (5.-7. stor.) týmito územím prechádzali rôzne etnické skupiny. V stredoveku to boli Slovania, Maďari (od 8.-11. stor.). Obyvatelia zažili nájazdy a plienenie Turkov, presuny rôznych etník a svoju históriu v novoveku až po súčasnosť. Dôkazom sú archeologické nálezy, doložené názvy chotárov a zaniknutých dedín v okolí a neskôr početné písomné doklady uložené v archívoch. Priamo z katastra obce pochádzajú archeologické nálezy, ktoré sú dokladom o živote ľudí v dobách minulých. Tie sú uložené v múzeách a v Archeologickom ústave SAV v Nitre. Väčšinou ide o ojedinelé predmety, získané náhodne, ale aj o nálezy, ktoré pochádzajú z výskumnej činnosti. Niektoré sú publikované v odbornej literatúre a sú dôležité pre poznanie pravekého až novovekého osídlenia Slovenska i Európy. Zbery a archeologické výskumy realizoval Archeologický ústav SAV v Nitre, Balneologické múzeum v Piešťanoch a Tribečské múzeum v Topoľčanoch. O prvé záznamy o najstaršom osídlení Radošiny sa zaslúžil Karol Andel, archeológ-amatér, ktorý odovzdal zozbieraný materiál z Radošiny a Behyniec do múzea v Turčianskom Svätom Martine ešte v r. 1930. Dôležité nálezy európskeho významu boli zistené na polohe Mračkovarské. V roku 1959 tu bolo skúmané V. Němejcovou-Pavúkovou eneolitické boľerázske sídlisko (datované okolo roku 2500 pred n. l.). Okrem iných náleзов charakteristických pre toto obdobie, ako kamenná industria a zlomky hlinených nádob, sa tu našiel unikátny hlinený model kultového vozíka s postavičkami zvierat, asi býčkov. Ide o jeden z najstarších dokladov vzhľadu voza, ako dopravného prostriedku v Európe. Zároveň vypovedá aj o využití záprahu zvierat. Výskum eneolitického sídliska sa robil na podnet L. Babáka na jeho dvore, kde nachádzali rôzne nálezy. Majiteľ na ne upozornil a dovolil robiť výskum.

Kamenný sekeromlat s otvorom pre nasadenie drevenej násady, ktorý mohol slúžiť ako nástroj, prípadne aj ako zbraň

Model hlineného vozíka so záprahom

V zázname V. Budinského-Kričku z r. 1936, je informácia, že v SNM v Turčianskom Sv. Martine sú uložené črepy z polohy Trnený mlyn a Brody. Ide o fragmenty nádob z doby bronzovej. V prieskumoch tejto polohy pokračoval E. Wiedermann v r. 1986, kedy sa tu mala realizovať stavba poľného hnojiska. Našiel fragmenty nádob datované do doby bronzovej a do doby laténskej. Z roku 1979 je v Archeologickom ústave SAV evidovaný nález od M. Klíča z polohy Pánske table. Našiel sa tu rozrušený lengyelský objekt z mladšej doby kamennej v ktorom boli zlomky hlinených nádob a kamenná štiepaná industria. V súvislosti s archeologickým výskumom na lokalite Bojná sa zintenzívnila prieskumná činnosť aj v okolitých obciach. Ojedinelých náleзов, ktoré pomáhajú dotvárať naše dejiny v časoch, kedy ešte neexistovali písomné záznamy pribúda.

Fragmenty hrubostenných a tenkostenných nádob z mladšej doby kamennej, ktoré možno datovať do železovskej kultúry

Štiepaná kamenná industria z obdobia neskorej doby kamennej, kde má prevahu hlavne domáca surovina

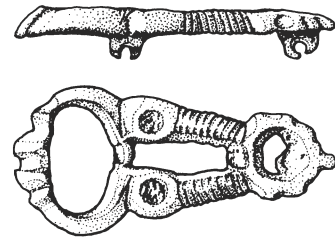
Časť hlinenej šálky s uškom z mladšej doby bronzovej. Na základe jej tvaru a výzdoby je datovaná do podolskej kultúry

Súčasťou oštepov boli aj streky s tulajkou, tzv. skýtske. Datované sú do staršej doby železnej-halštatskej

Hromadný nález železných poľnohospodárskych nástrojov (depot), ktorý je datovaný do 8.-9. stor.

Železná pracka z opaska, ktorá patrí do horizontu 8. stor., tak ako mocenské centrum v Bojnjej

PhDr. Juraj Bárta mal veľkú zásluhu na preskúmaní a odbornom spracovaní jaskyne Čertova pec (výskum v r. 1958-1961). Zachránil aj veľmi významný hromadný nález strieborných mincí zo 17.-18. stor., ktoré našiel Michal Močko-Jedinák z Radošiny č. 270, niekedy pred rokom 1951 pri čistení chlieva. Z pokladu sa podarilo zachrániť 403 kusov mincí, ktoré boli vyčistené v laboratóriu AÚ SAV v Nitre. Prevažnú časť pokladu tvoria strieborné pätnásťniky Leopolda I. (1657-1705), razené v rôznych mincovniach Uhorska, Sliezska, v Čechách, Korutánsku, Tyrolsku, Štýrsku a Rakúsku. Poklad je práve zastúpením rôznych mincovní veľmi zaujímavý. Ešte sú tu mince sliezskych kniežat a moravského biskupa v Olomouci. Najmladšou razbou sú denáre Mateja II. (1612-1619) a Ferdinanda II. (1619-1637). Posledné razby sú z deväťdesiatych rokov 17. stor., kedy možno predpokladať aj dobu uloženia pokladu. Odborne ho spracovala a vyhodnotila Eva Kolníková. V Tribečskom múzeu v Topoľčanoch sú uložené mince, ktoré ako nález z Radošiny odovzdal občan Blahuš. Blížšie nálezové okolnosti nie sú známe. Nie je vylúčené, že ide o súčasť hromadného náleзу objaveného v r. 1951. Ide o tie isté razby.

Strieborný pätnásťnik Leopolda I. (avers)

Časť z pokladu strieborných mincí

Strieborný pätnásťnik Leopolda I. (reverz)

NAJSTARŠÍ MAJITELIA OBCE

Ján Lukačka

Celé juhovýchodné podhorie Považského Inovca od Trhovišta až po Bojnú patrilo príslušníkom veľmožského rodu Hont-Poznanovcov. Blatnicko-novosadskej vetve rodu patrili v druhej polovici 12. storočia rozsiahly pozemkový majetok, ktorého centrom bol opevnený veľmožský dvorec s rotundou sv. Juraja na úpätí Marhátu. Po delbe rodových majetkov Blatnica s okolitými osadami pripadla Čanádovi, jeho manželke a ich jedinému synovi Stojslavovi. Mladý veľmož Stojslav sa po boku kráľa Bela III. okolo roku 1184 zúčastnil na vojenskej výprave, kde bol ťažko ranený. Jeho služobníci ho priviezli sice domov, ale nedokázali ho vyliečiť. V predtuchu blízkej smrti, keďže nemal priameho dediča, sa rozhodol darovať časť svojich majetkov Zoborskému benediktínskemu klášturu. V intraviláne dnešnej Radošiny už vtedy bolo 6 usadlostí, ktoré mala spravovať Stojslavova matka. Po jej smrti okolo roku 1190 sa Radošina stala kláštorným majetkom.

Názov obce

Prédium Blatnica (veľký šľachtický alebo kráľovský majetok) zahrňoval viacero samostatných osád. Preto sa už v 13. storočí pociťovala potreba tieto osady bližšie identifikovať vlastným pomenovaním. Naporúdzi tu bolo pomenovanie potoka, ktorý pramenil pod vrchom *Hradište a preto sa volal *Hradištný potok, ktorý mal aj jednoslovnú podobu *Hradištná (voda). Názov je viackrát doložený v priebehu 13. až 15. stor. V kráľovskej kancelárii i v kanceláriách blízkych hodnoverných miest slovenské názvy s časťmi vedľa seba stojacimi spoluhláskami menili vkladáním samohlások, alebo ich vypúšťaním. Tak sa z *Hradištnej stala Radošina, resp. Radošna a z tohto novotvaru si miestne obyvateľstvo nakoniec vytvorilo podobu Radošina.

Rotunda sv. Juraja pod Marhátom

Postavenie farského kostola v Radošine

Zoborský kláštor sv. Hypolita sa usiloval svoj majetok zveľadiť aj tak, že sem prilákal nových osadníkov. Pre vzrastajúci počet obyvateľov bolo nepohodlné putovať počas nediel a sviatkov k dosť vzdialenej rotunde sv. Juraja pod Marhátom. Preto v Radošine niekedy v poslednej štvrtine 13. stor. postavili nový kostol zasvätený apoštolovi sv. Pavlovi. Prvý raz je existencia samostatnej fary v Radošine doložená v rokoch 1332 – 1337. Vtedajší farár Jakub priznal ročný príjem z fary vo výške pol hrivny, čo ju zaradilo k tým chudobnejším. Radošičania mali počas celého stredoveku farský kostol v intraviláne a okolo neho mohli pochovávať svojich zosnulých.

Zoborský kláštor na olejomalbe z 18. stor

Opátska kúria v obci a hospodárske aktivity Radošičanov

Zoborské opátstvo vlastnilo v stredoveku takmer 40 dedín, ktoré boli roztrúsené na Ponitří a Považí. Vďaka nevelkej vzdialenosti od Nitry, dobrému prístupu i peknému okoliu si tu opáti nechali v priebehu 14. stor. postaviť kamennú kúriu, do ktorej si občas prichádzali opáti oddýchnuť. Kúria bola aj centrom správy najbližších opátskych majetkov. Tu sa zhromažďovali aj poplatky a naturalie, ktoré boli povinní odvádzať poddaní kláštora. V polovici septembra 1400 zomrel opát Henrik. Neobsadenosť opátskeho stolca využil šľachtic Gregor syn Jána z Vašardíc (Trhovišta) a spolu so svojimi komplicmi prepadol na jeseň opátsku kúriu v Radošine. Odviezol z nej jeden ťažký pluh so všetkými súčiastkami a 1 voz naložený vymlátaným obilím. Pri kúrii však stáli 3 stohy nevymlátenej pšenice a ďalší stoh ovsu. Útočníci nechali snopy vyťačiť dobytkom a zmo odniesli. V pivnici kúrie našli 4 sudy vína z minuloročnej úrody, ktoré tiež zhabali. Nepohrdli ani domácim zvieratstvom. Odviekli 6 vykŕmených prasiat, 100 kurčiat a k tomu aj 100 chlebov. Dokonca sa ulakomili aj na páva, ktorého v kúrii chovali pre potešenie opáta. Napokon odviezli aj celý stoh sena na dobrých 40 vozov. Zlodejom sa hodilo aj poľnohospodárske náradie. Z kúrie ukradli 6 dobrých motýk a 2 kopače, ktorými sa okopávali opátske vinohrady. Vďaka tejto udalosti vieme celkom presne, aké nástroje používali a čo všetko na svojich hospodárstvach pestovali a chovali Radošičania.

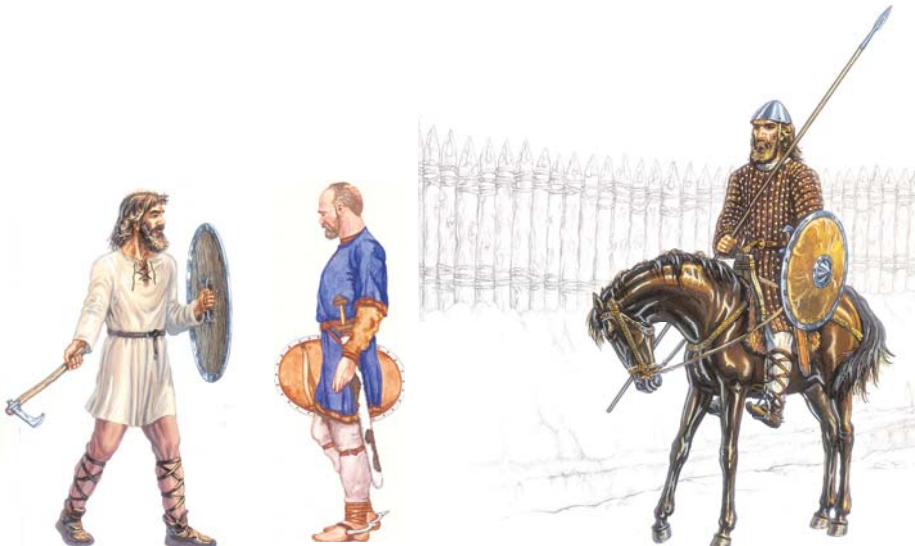
Rekonštrukcia stredovekej dediny

Vzhľad dediny

Počas tisícročí mnohé generácie prvých osadníkov, pravdepodobne roľníkov, postupne menili divý ráz krajiny v kultivovaný priestor. Rozvoj dávneho osídlenia vyústil do vzniku stredovekej dediny, neskôr mestečka. O charaktere osád, type prírýtkov, hospodárskych stavbách, o úrovni poľnohospodárstva, remesiel a o celkovom spôsobe vtedajšieho života nás informujú archeologické pamiatky a neskôr písomné záznamy, ktoré sa poväčšine týkajú správy majetkov a rôznych sporov. Výzor poľnohospodárskych vidieckych sídiel, ich urbanistické riešenie, ako aj ich situovanie v teréne sa od Veľkej Moravy až do 12. stor. v podstate nezmenil. V mladších obdobiach závisel od zmien vo feudálnej spoločnosti, od dôležitých dejinných udalostí a tiež aj od spoločenského postavenia obyvateľstva. Predpokladá sa, že v stredoveku v katastri dnešnej obce bolo niekoľko menších usadlostí roľníkov. Tie sa skladali z obytnej časti a hospodárskych stavieb slúžiacich na ustajnenie dobytky a uskladnenie poľnohospodárskych produktov. V teréne boli umiestnené do blízkosti vodného zdroja a v blízkom okolí sa rozprestierali obrábané parcely. Spoločenské postavenie šľachty v stredoveku úzko súviselo so schopnosťou šľachtica, respektíve rodu, reagovať na momentálne rozloženie mocenských síl a postaviť sa v správnom čase na správnu stranu. Striedali sa tu obdobia vzostupu i úpadku, ktoré plne odrážajú postavenie vtedajšej uhorskej šľachty.

Rekonštrukcia stredovekej dediny

Rekonštrukcie stredovekých bojovníkov

PO ROKU 1918

Oľga Kvasnicová

Obecnú samosprávu po vzniku Československej republiky predstavoval richtár (od roku 1923 starosta) a obecné zastupiteľstvo. Prvé voľby starostu a členov obecného zastupiteľstva sa v Radošine konali v roku 1923. V tomto období vzniklo viacero politických strán, pričom najväčšie politické súperenie sa odohrávalo vždy pred voľbami. Uspokojíť hlad po pôde a zlepšiť životnú situáciu nemajetných roľníkov mala pozemková reforma. Na rozparcelovanie prichádzal v Radošine do úvahy len veľkostatok Nitrianskeho biskupstva, ktorému bolo na tento účel v roku 1926 zabraných takmer 120 ha. O pridel si požiadal 266 obyvateľov Radošiny, len 119 z nich bolo uznaných za oprávnených žiadateľov. Začiatkom 30. rokov 20. storočia vrcholila svetová hospodárska kríza. Mnoho ľudí odchádzalo za prácou do zahraničia a veľa sa vysťahovalo natrvalo. Keď 29. augusta 1944 hitlerovská armáda prekročila na viacerých miestach slovenské hranice s cieľom okupovať Slovensko, na rozkaz veliteľa Vojenského ústredia pri SNR plukovníka Jána Goliana vypuklo ozbrojené vystúpenie slovenskej armády a partizánskych oddielov. Aj keď bola obec od centra udalostí pomerne vzdialená, mnohí sa povstania aktívne zúčastnili. Sloboda do Radošiny vstúpila na Veľkonočný pondelok 2. apríla 1945. Prvý miestny národný výbor bol v Radošine zvolený 18. apríla 1945. Mal 24 členov, ktorých dosadila Komunistická a Demokratická strana. V 1945 bolo v Radošine 392 obývaných bytov, z nich 289 s elektrinou a 103 bez nej. Celkom žilo v Radošine 1630 obyvateľov, ktorí sa prevažne zaoberali poľnohospodárstvom. Prvý pokus o založenie jednotného roľníckeho družstva sa uskutočnil v roku 1951, družstvo však veľmi rýchlo zaniklo. Založili ho až koncom roku 1958. Po pätnástich rokoch vstúpili 15. februára 1973 radošínski družstevníci v rámci celoštátneho integračného procesu do spoločného podniku s družstevníkmi z Veľkých Ripňan, Behyniec, Biskupovej, Malých Ripňan a Lužian, čím vznikol rozsiahly poľnohospodársky komplex pod názvom "JRD Radošinka so sídlom vo Veľkých Ripňanoch". Až do roku 1992 patrilo toto družstvo k najlepším hospodáriacim poľnohospodárskym podnikom v okrese. Zmena spoločenských a politických pomerov po novembrovej revolúcii roku 1989 ovplyvnila aj život v Radošine. Vytvorili sa politické strany a hnutia, z ktorých v Radošine mali najsilnejšie zastúpenie Kresťanskodemokratické hnutie, občianska iniciatíva Verejnosť proti násilii a vznikla aj Slovenská národná strana. Vo voľbách starostu a obecného zastupiteľstva konaných v novembri roku 1990 bolo do obecného zastupiteľstva zvolených 9 poslancov za KDH, 5 poslancov za VPŇ a 1 za KSS.

Radošina na začiatku 20. storočia

Radošina v čase vzniku ČSR

Radošina na začiatku 20. storočia

Výstavba po roku 1945

Stavebné práce v obci

Cestné práce na dnešnej Nitrianskej ulici v tridsiatych rokoch minulého storočia.

Slávnostné otvorenie novej budovy školy

Výstavba nového chodníka

Zoznam vysťahovalcov z Radošiny, ktorým bol v roku 1924 vydaný cestovný pas:

USA: Imrich Paškrt, Anton Vičan, Alojz Miklovič, Štefan Sasin, Verona Kršková, Valéria Štepková, Veronika Miklovičová, Zuzana Vojtková, Matúš Roháč, Júlia Machovská, Mária Obertová, Jozef Vojtko.
Francúzsko, Kanada, Argentína, Brazília, Kuba: Dominik Adamec, Štefan Cvik, Štefan Dvorák, Daniel Feranec, Anton Horvát, František Kolárik, Augustín Kováčik, Ľudovít Kováčik, Ján Močko, Pavel Píkna, Peter Rojko, Albert Šuga, Štefan Šuga, Ján Turan, Filip Valach, Michal Zátka

Účastníci SNP

Viliam Bartošek, Štefan Bartošek, Karol Kollár, Jozef Blaškovič, Emil Vojtko, Karol Stískal, František Slamka, Anton Kučera, Ľudovít Mihalík, Viliam Valovič, Michal Slamka, Gejza Blahuš, Jozef Manas, Ján Polaček, Pavol Tomašovič, Anton Čambor, Alojz Lauro, Ján Báles, Rudolf Cvik, Ján Lomov, Ján Beňovič, Alojz Šteпка, Alojz Bolla, Ondrej Turan, Ján Kováčik, Ján Horvát, Dominik Pupák, Jozef Kováčik, Karol Otrubný, Ľudovít Šteпка, Ľudovít Vičan, Jozef Machovič, Ján Dvorák, Ľudovít Chochlik, Martin Bednár, Ján Šteпка, Gustáv Valach, Michal Ondrejka, Aladár Jarolín, František Eliáš, Karol Dechet, Rudolf Kučera, Michal Valach, Elemír Horský, Štefan Ocelka, Jozef Kusala. V bojoch počas SNP padli Michal Ondrejka, Ján Šteпка a Ondrej Turan. V koncentračnom tábore zahynuli Alojz Bolla a Alojz Madarász a v bojoch o Duklianský priesmyk padol Gustáv Valach.

Sčítací listok pre vysťahovalca z roku 1928

Účastníci SNP: Viliam Bartošek, Štefan Prokeš, Ján Dvorák

Richtári, starostovia a predsedovia obce

- 1919 - František Kosák
- 1920 - Jozef Pupák
- 1923 - Tomáš Vlasák
- 1927 - Ján Pánsky
- 1927 - Rudolf Cvik
- 1936 - Ján Pánsky
- 1939 - Jozef Uhlík
- 1942 - Jozef Kučera
- 3. 5. 1945 - Štefan Sýkora
- 24. 5. 1945 - Štefan Ocelka
- november - 1945 - Dominik Močko
- 1948 - Augustín Nemeš
- 1949 - Jozef Španík
- 1952 - Jozef Grznár
- 1954 - Alojz Lauro
- 1957 - Štefan Hauptvogel
- 1964 - František Dian
- 1971 - Viliam Krajčír
- 1974 - Štefan Bartošek
- 1981 - Michal Božik
- 1987 - Jozef Markovič
- 1990 - Anna Šigetová
- 1998 - Ing. František Šuga
- 200 ??? - JUDr. Marta Kolková

Vlastníci dopravných prostriedkov v roku 1945

1. Karol Snopek petrolejový traktor
2. Valentín Jakubek 2 traktory
3. Štefan Hudec 2 motocykle
4. Štefan Cvengroš osobné auto, motocykel
5. Mikuláš Miklovič motocykel
6. Michal Slezárik osobné auto (nepojazdné)
7. Obilná spoločnosť nákladné auto (nepojazdné)
8. Karol Snopek traktor

Predsedovia JRD

- 1958 - Ján Madarász
- Štefan Vlasák
- 1963 - Alojz Kováčik
- 1963 - Viliam Machovič
- 1965 - Alojz Kováčik
- 1973 - Ing. Albín Andraška
- 1994 - Ing. Jozef Masrna
- 1997 - Ľubomír Miškoľci

ZEMIANSKE A LIBERTÍNSKE RODY

Miroslav Kollár

S dejinami Radošiny je spojených viacero príslušníkov významných i málo známych šľachtických rodov. Zemepánmi obce boli opätí zoborského kláštora a od roku 1468 nitrianski biskupi, ktorí boli zároveň do roku 1777 dedičnými nitrianskymi županmi. Spravidla pochádzali zo zemianskych alebo veľmožských rodov. Niektorých biskupov pripomínajú v Radošine dodnes ich rodové erby s biskupskými atribútmi na budovách, ktoré dali postaviť, alebo upraviť. V kaštieli a nad vstupom do kostolnej lode nájdeme erb Jána Telegdyho, ktorý bol nitrianskym biskupom v rokoch 1619 – 1644. Budovu fary zdobí erb biskupa Antona Révaja (1780 – 1783). V obci nájdeme aj erby Juraja Pohronca-Selepčeniho a Františka Xavera Fuchsa.

Kamenný erb biskupa Františka Xavera Fuchsa je dodnes nad vstupom do bývalého útluku pre chudobných a chorých v Radošine. František Xaver Fuchs sa narodil v Parndorf v Mošonskej župe r. 1744. Študoval v Panonhalme a v Trnave, kde sa uvádza v roku 1770 ako šľachtic pod menom Fuksz. V rokoch 1787 – 1804 bol nitrianskym biskupom. Bol spoluzakladateľom Slovenského učeného tovarišstva a podporovateľom bernolákovcov. Od roku 1804 do svojej smrti roku 1807 bol arcibiskupom v Jágri (Eger). V Nitrianskej diecéze a na panstvách Nitrianskeho biskupstva dal postaviť útluky pre chudobných, školy a nové kostoly.

Juraj Pohronec Selepčeni (1595 Slepčany – 1685 Letovice) bol od roku 1648 nitrianskym biskupom, od r. 1657 aj kaločským arcibiskupom a od roku 1666 ostrihomským arcibiskupom a primasom. Patrí k významným predstaviteľom rekatolizácie Uhorska

V roku 1663 dal postaviť vežu radošinského kostola, ktorú dodnes zdobí jeho erb. Erb je v barokovej kartúši doplnenej o biskupské insignie - latinský kríž, berlu a mitru na hlave anjela. Kresba je vytvorená podľa kamenného erbu biskupa Selepčeniho

Erbová listina pre tekovský šľachtický rod Pohronec-Selepčeni (Pohronec - Szelepčényi) z 12. 3. 1598 od kráľa Rudolfa I. pre Františka a súrodencov Ladislava, Mikuláša, Helenu, Katarínu a príbuzného Juraja Bokoša. Juraja adoptoval Ladislav spomínaný v armálese. Juraj bol slovenského pôvodu, no o jeho narodení a príbuzenstve jestvujú protirečivé údaje

Farebná rekonštrukcia klasicistického erbu nitrianskeho biskupa Fuchsa. Podľa exlibrisu biskupa z roku 1787 obrnené rameno drží dve vetvičky s listami. Na kamenných pamiatkach však vyzierajú ako dve pštrosie perá. Žltá a oranžová farba naznačujú použitie zlatej farby, biela strieborné

V službách nitrianskych biskupov a panovníkov získalo postavenie slobodníkov i povýšenie do šľachtického stavu viacero rodov, alebo ich vetiev, ktoré žili v Radošine a na jej okolí celé storočia. Libertíni (slobodníci) s domom a pozemkami boli zemepánmi oslobodení za určitých podmienok (niekedy dočasne) od značnej časti poddanských povinností a daní. Medzi ich povinnosťami zostala napríklad vojenská služba. Slobodnícku usadlosť alebo jej časť dostávali od zemepána do užívania za zásluhy, dary a výkup okrem bývalých poddanských aj príslušníci nižšej šľachty. Niekedy to boli nemajetní šľachtici, ktorí ušli na Slovensko pred Turkami z južných oblastí. V Radošine máme libertínske rody evidované od začiatku 17. storočia do 1. polovice 19. storočia. V roku 1626 patrili k radošinským libertínom Štefan Dubnický so synmi, Jakub Matejička s bratmi, Juraj Klemanovjev so synom, Juraj Martišovych so synmi a Juraj Konač (Konacz). V roku 1771 užívali libertínske usadlosti a ich časti rody Kürthy, Nedecký, Mateička, Lauro, Močko (Maczko, Moczko), Jankovič, Klemen a Beňo. V roku 1783 mali ako biskupskí libertíni lazy (kopanice) pri Čertovej peci aj ďalšie rody - Závody, Kernei (Kernyi), Horvát, Čizmár, Kochan, Barberik, Kukuč (inak Galgo) a iní. Priezviská radošinských rodov sa vyskytujú v dokumentoch v rôznych formách a sú uvedené v zátvorke. Značná časť libertínov získala šľachtický stav a zaradila sa medzi početnú nižšiu šľachtu. Nižšiu šľachtu (zemianstvo) v Uhorsku tvorili armalisti – vlastnili armáles, listinu s erbom o povýšení do šľachtického stavu, ale vlastnili len skromný majetok alebo boli nemajetní. Obživu hľadali v službách bohatých svetských a cirkevných hodnostárov, v cirkvi, v školstve, v štátnej správe a vo vojenskej službe. Druhú skupinu tvorili kurialisti vlastniaci kúriu s dedičnými pozemkami. Niekdé tvorili obyvateľstvo celej - tzv. kuriálnej dediny. Bohatší zemania vlastnili dedične poddanské usadlosti, dediny a celé panstvá. Ich poddaní si museli plniť voči nim poddanské povinnosti až do roku 1848.

Súpis šľachty z roku 1677 uvádza v Radošine libertínov, z ktorých väčšina už patrila k armalistom – Juraj Gráncz (Kranecz), Juraj Lauro, Andrej Matejička (Mateczka), vdova po Jánovi Matejičkovi a Mikuláš Vičan (Viczan). V roku 1781 je v súpise Adam Sentál (Szentall), Jozef a Jakub Jankovičovi, Andrej a Štefan Matejičkovi (Mateičkovi), vdova po Jakubovi Matejičkovi so synmi Matúšom, Michalom a Tomášom. Začiatkom 19. storočia sa spomínajú v Radošine úradníci Sási (Szászy) a Madurkay a farár Fejérpataky-Belopotocký. V roku 1844 a 1847 uvádzajú súpisy šľachticov s priezviskami Jankovič, Krajčovič, Lauro, Lisý (Liszy), Macko (Maczko), Matejička, Rišák, Rác, Špankovič a Vičan. K šľachticom v Radošine teda patrili nitrianski biskupi, ale aj úradníci ich panstva a velitelia župného vojska a biskupských stráží. Časť z nich žila v Radošine na libertínskych usadlostiach. Šľachtického pôvodu boli aj viacerí radošinskí kňazi a správcovia chudobinca. Časť šľachticov, ktorá mala majetky v Radošine sídlila v iných lokalitách, prípadne sa tu zdržiavali len krátku dobu.

Variant erbu Jankovičovcov, ktorí boli povýšení do šľachtického stavu v roku 1646. Erb vznikol podľa popisu Mártona Szluhu. Obsah erbu naznačuje zásluhy v bojoch proti Turkom

Variant erbu Laurovcov z Radošiny, ktorí sa stali šľachticmi v roku 1666. Erb vznikol podľa odpisu armálesu, archívnej pečate a erbu v mauzóleu v Žabokrechoch nad Nitrou. Obsah naznačuje vojenské zásluhy nadobúdateľov erbu

Variant erbu Vičanovcov, ktorí sa stali šľachticmi v roku 1687. Obsah erbu naznačuje hospodárske zásluhy nadobúdateľov šľachtického stavu. Erb vznikol podľa úradného odpisu armálesu, nepresného popisu M. Szluhu a nejasnej čiernobielej reprodukcie armálesu. Odpis armálesu neuvádza farby mladíkovho odevu. Možné je aj iné stvárnenie skaly

Súpis 11 slobodníkov z urbárskej tabuľky z roku 1771

Časť úradného odpisu armálesu Laurovcov z roku 1754

Fotografia armálesu Vičanovcov

Z CIRKEVNÝCH DEJÍN

Helena Grežd'ová

Prvá písomná zmienka o radošinskej farnosti pochádza z roku 1332. Radošinský kňaz zaplatil v tomto roku pápežský desiatok 3 groše a 4 denáre a vykázal dôchodok pol marky a 1 penzu (čiže 30 grošov a 40 denárov). Radošinská rímskokatolícka farnosť bola súčasťou ostrihómskeho arcibiskupstva a nitrianskeho archidiakonátu až do vzniku apoštolskej administratúry v Trnave v roku 1922. Radošinský distrikt a neskôr i dekanát tvorilo 8 farských úradov. Po jeho zrušení v roku 1977 až do roku 2008 patrila do topolčianskeho dekanátu. Po reorganizácii rímskokatolíckych diecéz v rokoch 1995 a najmä od 14. februára 2008 sa opäť samostatný dekanát včlenil do nitrianskeho biskupstva. Radošinský dekanát tvorí 9 farností: Ardanovce s filiami Svrbice a Šalgovce; Blesovce s Veľkými Dvoranmi; Bojná s Lipovníkom; Čermany s Vyčapkami; Horné Obdokovce s Obsolovcami; Nitrianska Blatnica s filiami Krtovice a Vozokany; Radošina s Behyncami a Bzincami; Urmince s Hajnou Novou Vsou a Hornými Štitármi a Veľké Ripňany s Lužanmi a Malými Ripňanmi.

Mnohí radošinskí farári boli významnými osobnosťami spoločenského a kultúrneho života mestečka i krajiny. Najznámejší boli farári pochádzajúci z miestnych zemianskych rodov Mikuláš Radosnay (aj Radosini) v rokoch 1634-1636 a Leopold Michal Matejička (Radosny), ktorý začal v roku 1684 písať prvú radošinskú matriku. Táto matrika sa však nezachovala. Jeden zo zakladajúcich členov bernolákovského Slovenského učeného tovarišstva Gabriel Fejerpataky-Belopotocký bol radošinským farárom v rokoch 1784-1807 a od roku 1805 aj dekanom distriktu. Mal veľké spory so školským inšpektorom v Bratislave kvôli radošinskému chudobincovi. Umrle na ceste do Šalgoviec v roku 1808, kde je aj pochovaný. Bernolákovcovi a radošinskému farárovi, známemu kazateľovi Ondrejovi Rišákovovi venoval básnik Ján Holý príležitostnú báseň (óda Na Ondreja Rišáka). Z Radošiny pochádzal aj kňaz František Nemeč, autor viacerých učebníc. Najdlhšie svoju pastoračnú prácu vykonával Andrej Balogh, ktorý sa počas svojho 41 ročného pôsobenia (1944-1985) zaslúžil o opravy interiéru a exteriéru kostola a fary. Venoval sa histórii obce a farnosti.

Radošinský kostol. Obyvatelia Radošiny sa odpradáva hlásili ku katolíckej viere. Príliš ich nezasiahla ani reformácia, lebo ich zemapnami boli nitrianski biskupi, ktorí boli patrónmi farnosti i kostola. Kostol bol najstarším v okolí. Ešte v 16. storočí bol zasvätený sv. Pavlovi Pustovníkovi a až nový kostol nadobudol patrocínium sv. Trojice, ktoré má doteraz.

Peter Pázmaň (1570 – 1637)

Na pozvanie ostrihómskeho arcibiskupa a nitrianskeho biskupa Františka Forgáča v kaštieli v roku 1602 pobýval a tvoril Peter Pázmaň, budúci ostrihómsky arcibiskup a kardinál, najvýznamnejší reprezentant uhorskej protireformácie. Najčastejšie sa zdržiaval v súkromnej kaplnke biskupa s obrazom sv. Kríža, pozostávajúcej z jednej miestnosti v biskupskom kaštieli. Miestni farári a ani obyvatelia ju nepoužívali.

Lietajúci mních Cyprían

Po v Bratislavskom (Wroclaw) pobyte sa zdržiaval v Radošine v 18. storočí Cyprían, vlastným menom František Ignác Jäschke (1724 - 1775), kamaldulský mních z Červeného Kláštora. Nazývali ho aj lietajúci mních a o jeho schonostiach lieťať a liečiť bylinkami sa zachovalo viacero správ. Preslávil sa svojím herbárom 272 lisovaných rastlín aj s popisom. V Pieninách mal vo svojom postavení vykonávať funkciu liečiteľa, lekárnik a chirurga. Jeho činnosti sa venuje farmaceutická expozícia múzea v Červenom kláštore.

Titulná strana matricy narodených z roku 1765

Zápisy narodených v rokoch 1765 – 1766 (prvým zapísaným je 28. októbra 1765 Šimon, syn Michla Baňáka a Márie Baňákovej z Radošiny)

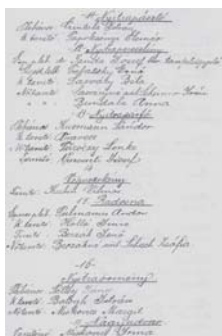
V sobášnej matricke sú zaznamenaní prví novomanželia z Bziniac 24. novembra 1765

V matricke zomrelých je 28. októbra 1765 prvým zapísaným 3-mesačný syn Jána Kostku z Radošiny

Zápisy o úmrtí farárov Gabriela Nedeckého, Jána Široniho, Ladislava Benácho a dekana Gabriela Fejerpataky-Belopotockého

Žiadosť Andrej Pulmann z roku 1913, aby mu panovník dovolil užívať rád Bulharskej kráľovskej koruny V. stupňa, ktorý mu udelil bulharský panovník Ferdinand I.

Zoznam farárov a učiteľov Radošinského distriktu v roku 1913

Zoznam kňazov pôsobiach v Radošine

(Kňazi označení † zomreli a sú pochovaní v Radošine)

Jakub, mních s. Pavla z Radošiny	1332-1337
Ladislav	1533, 1542, 1546
Ján	1559
Juraj	1561
Ján Dejtey	1604
Ján Vontus	1613
Ján Micenus	1626
Michal Smutkó	1630
Mikuláš Radosnay	1634-1636
Ján Šuvaška (Suvachka) inak Mitický	1647
Ján Apáthy	1657
Michal Valovič	20. august 1664-1666
Šimon Faloni	11. jún 1666-1669
Pavol Holovicúis	26. júl 1669-1672
František Lušinský (Lusinczyk)	1672-1674
Štefan Dobrovčányi	30. jún 1674-1675
Ján František Mrázy	23. jún 1675-1677
Ján Václav Poloni †	5. máj 1677-1684
Leopold Michal Matejička	14. apríl 1684-1686
Matej Domaniky	2. apríl 1686-1690, 23. marec 1690-1692
Štefan Jančovič	14. jún 1692-1704
Ján Kosztka	18. jún 1704-1722, 27. september 1722-1735
Martin Ignác Vranovič VAD	3. október 1722-1735
Michal Starovič† VAD	11. január 1735-1748, 3. apríl 1748-1765
Juraj Sichna†	20. apríl 1765-1779, 25. február 1779-1784, 5. december 1784-1807, 8. október 1808-1844
Gabriel Nedecký (Nedeckzy)	7. január 1844-1876, 19. september 1876-1887, 24. február 1887-1922, apríl 1922-1922, september 1922-1944, marec 1944-1985, 28. september 1986-2001, 30. jún 2001- doteraz
Ján Široni (Sironyi)†	1. júl 1986-2001, 30. jún 2001- doteraz
Ladislav Benáčzy†	1. júl 2001- doteraz
Gabriel Fejerpataky-Belopotocký VAD	
Jozef Trajčík VAD	
Ondrej Rišák†	
Jozef Lacuška†	
Andrej Pulmann VAD	
Matej Kelemen	
Rudolf Janik	
Andrej Balogh dekan	
Stanislav Šipoš	
PaedDr. Ľubomír Havran, dekan	

Spomienka z roku 1917 na púť Andreja Pulmanna a radošinských katolíkov do rakúskeho pútnického miesta v Mariázelli

Katolíci z Radošiny a okolia sa v roku 1924 modlili za misie a misionárov

Slávnosť sv. omša, koncelnbrovaná nitrianskym biskupom, mons. Viliamom Judákom, pri príležitosti 1150 výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. V popredí s relikviou sv. Cyrila

Podakovanie za úrodu v roku 2012

CECH MLYNÁROV

Helena Greždová

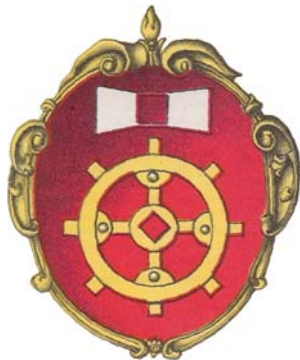
Mlynárstvo bolo jedným z najrozšírenejších remesiel, a na rozdiel od ostatných, bolo priamo závislé od prírodných podmienok. Mlynári spracovávali obilie, múku a iné produkty, napríklad strukoviny. Mlynárske právo patrilo medzi menšie regálne práva (podobne ako právo výčapu, výseku mäsa, pivovaru, trhové alebo mýtne právo), ktoré prepožičiaval, prenajímal alebo udeľoval panovník šľachticom, mestám alebo cirkvi a plynuli mu z toho príjmy. Toto úžitkové právo bolo veľmi výnosným i pre radošinských zemepánov (nitrianskych biskupov). Ich poddaní mohli mlieť obilie len v mlynoch svojho zemepána, ktorý za mliečie poberal odmenu (melné) spravidla v obilí, alebo v múke. Mlyny prenajíмали nájomcom - mlynárom, ktorí platili za prenájom buď v peniazoch alebo v naturáliách. V jáklinovskom urbári (nazvanom podľa nitrianskeho biskupa a radošinského zemepána Blažeja I. Jáklina z Lefantoviec) z roku 1694 stanovili povinnosť mlynárov uzatvárať s panstvom prenájomné zmluvy v pravidelných termínoch. Prenájom sa uskutočňoval aj formou licitácie, spravidla na dva roky. Príkladom takejto licitácie bol v roku 1839 Lužný mlyn. Zo štyroch záujemcov (Juraj Blaho, Jozef Bošanský, Jozef Krajčovič a Matej Pršík) najviac ponúkol Juraj Blaho, ktorý mal mlyn v prenájme od 1. januára 1840 do konca roku 1842. Práce okolo mlyna i opravy si bol povinný urobiť mlynár sám na vlastné náklady, ale drevo, dosky, kameň a železo mu opatril panstvo.

V priebehu 17. a 18. storočia vzrástol počet mlynov v Radošine a blízkom okolí na 5 až 7. Urbár z roku 1626 udáva 5 jednokolesových mlynov. Prvý sa volal Horný a pracoval v ňom mlynár Ján Hlavinský (neskôr sa po ňom nazýval nielen mlyn ale aj potok). Panstvu platil ročnú daň v dvoch termínoch (na sv. Juraja a sv. Michala) po 50 bratislavských meríc pšenice (spolu 100 b. m.). Mikuláš Mlynár z druhého mlyna, zvaného Linotov, dával v tých istých termínoch ročne 50 b. m. pšenice a ešte z porty (usadlosti) krmivo pre majer. Ďalší mlynári Michal Hubinský, Jakub Bertani a Mikuláš Lužný (ktorého meno potom tento mlyn až do svojho zániku niesol) odvádzali po 100 b. m. pšenice (tak isto ako mlynár Horného mlyna) a aj krmivo pre majer (rovnako ako mlynár z Linotovho mlyna). Keďže mlynári boli zároveň i roľníkmi, odovzdávali aj desiatok z hrozna a úrody na poliach. Radošinskí remeselníci sa v 17. a 18. storočí združovali do cechov a mlynársky patrili medzi najstaršie. Jeho artikuly sa nezachovali. Svoje štatúty si dával potvrdzovať ešte v 19. storočí. Podľa nich bolo možné stanoviť pravidlá pri vstupe do cechu. Uchádzač o členstvo musel predložiť potvrdenie o svojom poctivom pôvode a hodnoverné svedectvo od majstra mlynára, u ktorého sa vyučil mlynárskemu remeslu. Posledný mlynár, u ktorého uchádzač o prijatie medzi tunajších mlynárov slúžil ako tovariš, potvrdzoval, že tento čakateľ na členstvo sa v službe slušne choval. Druhý článok sa týkal povinnej trojročnej doby učenia sa v tunajšom alebo v inom cechu mlynárskom cechu. Svoju schopnosť pracovať ako mlynár dokazoval vyučený tovariš výučným listom od svojho majstra. Tretí článok stanovoval jurisdikciu členov cechu, ktorí pri porušení artikulu rozhodovali, či majstra alebo tovariša, ktorý porušil pravidlá fungovania cechu, potrestá cechmajster, alebo bude vinník postavený pred panskú súdnu stolicu. Štvrtý článok stanovoval povinnosť mlynára dostaviť sa na predvolanie cechmajstra, pod trestom pokuty za nesplnenie. Tieto peniaze boli príjmom cechovej pokladnice a mali slúžiť na spoločné potreby všetkých členov cechu. Piaty článok riešil prípad, ak niektorý majster alebo tovariš iného mlynára z cechu urazil, alebo mu neprejavil náležitú úctu. Šiesty článok privilegia pre mlynársky cech určoval pravidlá pri riešení sporov medzi členmi cechu. Posledný článok artikulu mlynárskeho cechu určoval podmienky vstupu vyučeného tovariša do služby k niektorému mlynárskemu majstrovi, ktorý bol členom cechu. Cech mal aj svoju zástavu, ktorá sa nosievala na každej procesii. Cechmajster opatroval cechovú pečať a listiny v cechovej truhlici. K dôležitým povinnostiam mlynárskeho cechu patrilo potvrdzovanie o zložení predpisanej majstrovej skúšky tovarišov. Zachovali sa o tom latinské listiny vydané v Radošine v privilegijálnej forme.

Tovarišská listina z roku 1830.

Svedectvo mlynárskeho cechu privilegovaného mesta Radošina zo 6. júna 1830. Cechmajster Ján Mateička (Maticka), mlynárski majstri Štefan Paulacký (Paulatzky), František Andel (Angyell) a Michal Peterka potvrdzujú, že tovariš Ján Perný z Horných Otkovíc zložil majstrovskú skúšku

Erb mlynárskeho cechu.

V erbe mlynárov nemohlo chýbať mlynské koleso. Patrónkou mlynárov (ale aj lodiarov, námorníkov a lučštníkov) bola svätá Kristína, panna mučeníčka, ktorú hodili do vody s mlynským kameňom uviazaným na hrdle

Tovarišská listina z roku 1836.

Svedectvo mlynárskeho cechu privilegovaného mesta Radošina zo 6. júna 1836. Cechmajster Jozef Bošanský (Bosansky), mlynárski majstri Michal Peterka, František Andel (Angyell) a Vavrinec Farkaš (Farkass) potvrdzujú, že tovariš Jozef Malík z Topoľčian zložil majstrovskú skúšku

Pramene z prvej polovice 18. storočia uvádzajú v Radošine až 7 mlynov. V roku 1753 mesto vykazovalo 5 stabilných murovaných mlynov, v ktorých pracovalo 31 rodín (napríklad Grznárovci, Klepáčovci, Hlavinskí, Madarásovci, Kochanovci, Barbeník, Eliášovci, Závodákovci a aj Juraj Solčáni). Podľa súpisov z rokov 1774 a 1775, platili kontribúciu (vojnovú daň) iba 4 mlyny (Hlavinský, Lužný, Trnený a Malý mlyn). Hlavinský mlyn stál na pozemku xenodochia (útulok pre chudobných a chorých, z ktorého neskôr mohla vzniknúť nemocnica) a bol už v tom čase dvojkoľesový. Panstvo tu dalo v roku 1799 mlynárovi postaviť nový dom. Lužný mlyn (Lagiňovích), ktorý bol tiež zemepanským, stál v mestečku na chotárnych hraniciach s Behyncami. V dolnej časti mal dve mlynské kolesá a v hornej miestnosti pre mlynsky stroj. V roku 1832 dal biskup kompletne vymeniť mlynské motory. Drevený Trnený mlyn (v roku 1775 sa nazýval aj laurentský, lebo stál na pozemku Jána Laura), bol jednokolesový. Stál takmer v strede mestečka na potoku Hlavina, ohradený kamenným múrom. Neďaleko mlyna bol v roku 1801 postavený dom mlynára. Súpis z roku 1828 udáva v Radošine 5 jednokolesových mlynov (Hlavinský, Lužný, Lagiňovích, Malý a Trnený) s mlynármi Jozefom Drinkom, Jozefom Machačom, Jurajom Močkom, Vavrincom Močkom a Michalom Filom. Podľa sčítania obyvateľstva z roku 1869 bolo v Radošine šesť mlynov s mlynármi Jánom Češkom, prvou mlynárkou Máriou Blahovou, Štefanom Benkom, Pavlom Angyelom, Jánom Kudelom z Topoľčian a Pavlom Praženkom z Myjavy. Mlyny patrili k významným priemyselným stavbám zemepanského mestečka aj na konci 19. storočia, kedy sa spomínajú 4 vodné mlyny spolu na 5 kameňov. Robotníkov na prácu mlynári získavali z okolia ako nádenníkov, mužov za mzdu 30-60 grajciarov a ženy za 20-40 grajciarov. Úpadok mlynárstva v 20. storočí spôsobil vznik parných mlynov a zrušenie mlynárskeho cechu.

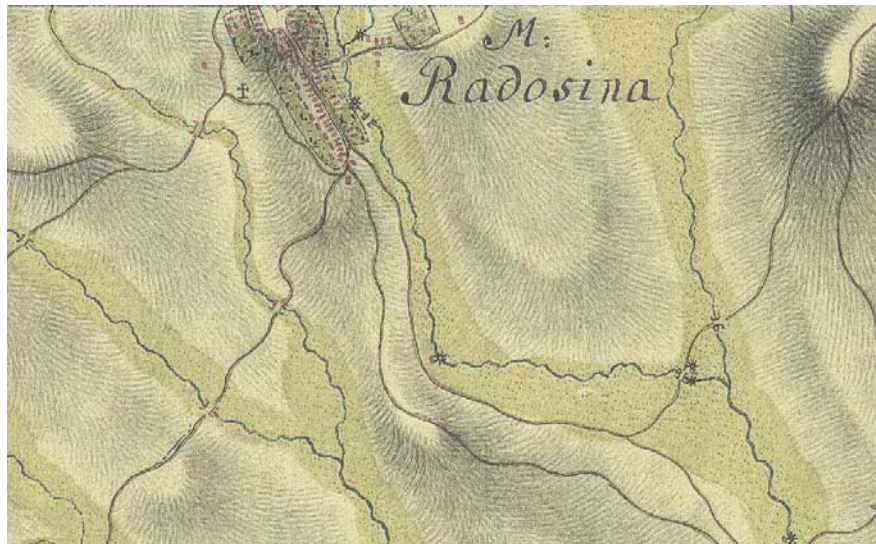
Andelov mlyn v roku 1950

Rozkaz radošinského obvodného notára z roku 1902 všetkým richtárom a mlynárom na budovanie stavidiel (splavov)

Andelov mlyn v roku 1960

Radošina a okolie s vyobrazením mlynov na Prvom vojenskom mapovaní (1763-1785). ■ - mlyny

Prenájom mlynov a mlynári do roku 1918:

1789		Martin Valohar
1792		Ján Ocelka
1793-1794	mlyn Hlavinský	Jozef Petrovic
1804		JozefCzinovskyy
1796-1797	mlyn Hlavinský	Jozef Jerabek
1792-1812	mlyn Lužný	Juraj Kasimír
1816-1819	mlyn Lužný	Adam Szulányi
1822-1827	mlyn Lužný	Ján Abelovič
1828		Jozef Drinka
		Jozef Machač
		Juraj Močko
		Vavrinec očko
		Michal Filo
1830	mlyn Saginovský	Martin Czecko
1831		Ján Tarnocj
1831-1845	mlyn Lužný	Juraj Blaho
1869	č. 109	Pavol Angyel
	mlynárski majstri	Pavol Praženka
		Ján Kudela
		Pavol Angyel
		Štefan Benko
		Ján Češko
	mlynári	Juraj Majlath
		Mária Blahová
		Michal Slezárik
1903		Jozef Angyel
od roku 1914	mlyn Angyelov (predtým Trnený)	

TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA

Blažena Šmotláková

Tradičná ľudová kultúra obyvateľov Radošiny tvorí integrálnu súčasť kultúrnych dejín Slovenska. Predstavuje rozsiahly komplex materiálnych a duchovných hodnôt, ktoré vznikli v konkrétnom časovom období, v konkrétnych geograficko-klimatických, hospodárskych a sociálnych podmienkach ako výsledok rozmanitej ľudskej činnosti.

Zamestnanie

Charakter ľudskej kultúry v Radošine v podstatnej miere ovplyvnilo hlavné zamestnanie jej obyvateľov – poľnohospodárstvo. Vzhľadom na priaznivé klimatické a pôdne podmienky sa pestovala relatívne pestrá skladba poľnohospodárskych plodín. Najdôležitejšie miesto prináležalo obilninám, z nich najmä raži, jačmeňu a pšenici, menej ovsu. Vo veľkom množstve sa sadili zemiaky, rôzne druhy strukovín a kapusta. Z technických plodín značný význam pre roľnícke rodiny predstavovalo pestovanie konope ako základnej suroviny na domáce spracovanie plátna. Radošina už v minulosti patrila do významnej oblasti pestovania viníc. Produkt tejto výroby bol vo veľkej miere určený na predaj, a tým predstavoval dôležitý zdroj peňažných príjmov. Popri vinohradníctve význam malo aj ovocinárstvo. Pestovali sa prevažne slivky, jablká, hrušky a orechy. Úroda ovocia prekračovala domácu spotrebu, a preto sa prebytky ovocia rozvážali na predaj do širokého okolia. S rastlinnou výrobou úzko súvisel chov hospodárskych zvierat. Prvenstvo v chove patrilo hovädzemu dobytku, ktorý bol dôležitou ťažnou silou, zdrojom obživy i peňažných príjmov. Značný hospodársky význam mal aj chov ošipaných a hydiny. Pre nenáročnosť na krmoviny bol rozšírený chov kôz, a to u najmä u sociálne slabších vrstiev. V medzivojnovom období tradičné poľnohospodárstvo už nedokázalo v plnom rozsahu pokryť životné potreby všetkých obyvateľov Radošiny. Mnohí boli prinútení zarabať si námezdnom prácou ako sezónni či stáli poľnohospodárski robotníci na panských veľkostatkoch, alebo u bohatých gazdov. Pracovné príležitosti nachádzali aj pri stavbách ciest, v lese, kameňolome, liehovare a cukrovare. Počas sezónnych poľnohospodárskych prác odchádzali za robotou na južné Slovensko, do Čiech a na Moravu. V období hospodárskej krízy nedostatok stálej práce nútil mužov odchádzať za zárobkami aj do ďalekej cudziny, najmä do Francúzska, Argentíny a Kanady.

Staviteľstvo a bývanie

Charakter obydli, výber stavebného materiálu, pôdorysné riešenie a interiérové vybavenie domu v minulosti v plnej miere odrážalo sociálno-ekonomickú a kultúrnu úroveň obyvateľov Radošiny. Výberom hlavného stavebného materiálu sa obec radí do pásma tzv. hlinenej architektúry, ktorá je typická pre celý Topoľčiansky okres. Z hľadiska pôdorysnej dispozície sú aj pre Radošinu charakteristické roľnícke trojpriestorové domy orientované priečelím do ulice a zástavba do hlčky dvora. K ďalším znakom spoločným pre celý topoľčiansky región patrí vysunuté podstrešie na dvorovej časti domu, tesná nadväznosť maštale na obytnú časť domu a existencia tzv. čiernych kuchýň s otvoreným komínom. Základné vybavenie pôvodného interiéru izby tvorila veľká murovaná pec využívaná na varenie, vykurovanie a spanie, ďalej dubový stôl s rohovými lavicami, posteľ a truhlica na šaty. Najvýznamnejšou hospodárskou stavbou bola z dreva alebo nepálených tehál stavaná päťta, umiestnená v zadnej časti záhrady zvanej humno. Na dvore nechybali drevené chlievy, kuriny, murované peci na pečenie chleba a studňa s drevenou strieškou. Iný typ obydli pec roľnícke usadlosti predstavovali domy břešov, ktoré sa nachádzali v majeri. Obci patrili dom pre obecného pastiera, a tiež jeden dom slúžiaci ako ubytovňa pre zožrákov a potulných vandrákov.

Ľudová strava

V prvej polovici 20. storočia si obyvatelia Radošiny prevažnú časť stravy zabezpečovali samozásobiteľským spôsobom z vlastnej produkcie rastlinnej a živočíšnej povahy. Vtedajšie stravovanie sa prispôbovalo ročným obdobiam a cyklu poľnohospodárskych prác, s čím úzko súvisela sezónnosť a energetická náročnosť podávaných pokrmov. Ďalším významným faktorom ovplyvňujúcim prípravu jedál bola akceptácia kalendára cirkevných sviatkov. Počas pôstneho obdobia vymezeného cirkevnými nariadeniami sa jedlo striednejšie, s úplným vylúčením mäsitých pokrmov. V minulosti v stravovaní rodín našli svoj odraz aj mnohé zvyky a obyčaje, ktorých pôvod siaha až do pohanských čias. Hlavné na významné kalendárne sviatky a významné rodinné príležitosti sa pripravovali obradové jedlá, ktoré v sebe skrývali určitú magickú symboliku. Ich požitím sa mala dosiahnuť želaná prosperita, plnosť a hojnosť v hospodárstve, a tiež zdravie a šťastie v rodine. Osobitosťou v tomto smere vynikala najmä štedrovečerná hostina, počas ktorej sa prísne dodržiaval sled i druhová skladba podávaných pokrmov. Základná časť stravy bola prevažne rastlinného charakteru, tvorená najmä obilninami, strukovinami, kapustou a zemiakmi. Pokrmy živočíšneho pôvodu – mlieko, mliečne produkty a mäso – tvorili doplnkovú časť stravy. Zo živočíšnych produktov prvenstvo patrilo mlieku, ktoré malo mnohostranné využitie. Okrem iného tvorilo základnú surovinu na výrobu masla a tvarohu, ktoré boli určené nielen pre vlastnú spotrebu, ale aj na predaj. Mäsité pokrmy boli príležitostným jedlom. Podávali sa v nedeľu a počas zaužívaných kalendárnych sviatkov, pri významných rodinných (svadba, krštenie) a pracovných príležitostiach (žatva). Z jednotlivých druhov mäsa sa najčastejšie pripravovali bravčovina a hydina, získané vlastným chovom. Hovädzie mäso, používané väčšinou na prípravu polievky, sa kupovalo u mäsiara.

TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA

Blažena Šmotláková

Ľudový odev

Vývoj odevu je úzko spätý s hospodárskym a spoločenským vývojom spoločnosti, pretože okrem základnej funkcie – chrániť človeka pre vplyvmi počasia – plnil aj funkciu spoločenskú. Základným materiálom, z ktorého sa zhotovoval odev, bytový a hospodársky textil, bolo podomácky vyrobené konopné plátno. Postupne sa do ľudového odevu, najmä na prípravu sviatočných častí oblečenia, dostali nové a cenovo prístupné materiály. Využívanie rozmanitých továrenských textílií a drobného ozdobného materiálu sa prejavilo vo väčšej pestrosti a dekoratívnosti odevu. Výzdoba na jednotlivých odevných súčiastkach vznikala najskôr na miestach účelových švíkov a spojov. Z nich sa postupne vyvinula dekoratívna výšivka bohatá z hľadiska ornamentu i farebnosti. Základné časti mužského odevu tvorili široké konopné gaty a košeľa. Pôvodne sa nosili vo všedný i sviatočný deň, neskôr slúžili ako pracovné oblečenie. Košeľa na sviatok bola šitá z ľanového alebo bavlneného plátna a vyznačovala sa bohatšou výšivkou. Sviatočné oblečenie mužov dopĺňali vesta a nohavice zhotovené z čierneho kupovaného súkna. V zime nosili biely súkenný kabát alebo dlhú halenu. Na zakrytie hlavy používali klobúky so širošou strechou alebo baranicu. Z hľadiska vývoja najstaršou časťou spodného ženského oblečenia aj v Radošine bol konopný spodník, ktorý neskôr nahradila spodná sukňa. K ďalším častiam ženského odevu patrili vrchná sukňa, rukávce, zástera, kuchynka a lajblík. V závislosti od príležitosti, na akú sa nosili, sa líšili nielen použitým materiálom, ale aj bohatosťou a pestrosťou výšivky. K zimnému oblečeniu žien patrili krátke kabátiky a vlnené ručníky, u majetnejších aj ovčie kožušky. V minulosti znakom vydatej ženy bol čepiec, pod ktorý si vlasy upravovala pomocou špeciálnej podložky. Čepiec si zakrývala bielym plátnenným alebo farebným ručníkom. Bežnou pracovnou obuvou mužov i žien boli dreievky z lipového dreva, zimnou a sviatočnou obuvou kožené čizmy. Chodenie naboso bolo v minulosti bežné u všetkých vekových kategórií.

Výročné zvyky

Cyklos ľudových výročných zvykov bol určený tradíciou osláv zimného a jarného slnovratu, a zároveň ovplyvňovaný kresťanským kalendárom. Tradičné výročné zvykoslovie nieslo výrazné znaky agrárneho kultu. Pôvodne malo prosperitný význam vo vzťahu k pestovaným poľnohospodárskym plodinám a chovu hospodárskych zvierat a ochranný vo vzťahu k jednotlivcovi, rodine i celému dedinskému spoločenstvu. Je poznačené vierou v magickú silu vykonávaného úkonu, zduplovaného obradným vinšom. Početne a obsahovo najbohatší zvykoslovný komplex tvorili zvyky sústreďujúce sa okolo zimného slnovratu. Prelínajú sa v nich prvky súvisiace so slávnosťami víťania slnka a prvky kresťanského náboženstva. Hlavným zámerom realizovaných úkonov bolo zabezpečenie úrody, plodnosti, šťastia, zdravia a súdržnosti rodiny. Ich súčasťou tvorili aj veštyby, zamerané na predpovedanie budúcnosti hospodárstva i jednotlivých členov domácnosti. Zo zvykoslovného hľadiska zaujímavé obradné praktiky spojené s konzumáciou určitých jedál sa viazali aj k jarnému obdobiu. Realizáciu zvykov a obyčajov v predveľkonočnom čase ľudia vykonávali so zámerom pozitívne ovplyvniť prírodné javy, hlavne urýchliť príchod jari. Do veľkonočného týždňa sa sústreďovali ľudové zvyky symbolicky zamerané na očistu tela a zabezpečenie zdravia a krásy.

Rodinné zvyky

Z predstáv, že človek môže za určitých okolností a určitým spôsobom ovplyvniť svoj osud a zabezpečiť si zdravie a krásu, pramení aj množstvo zvykov, ktoré sprevádzali tri významné medzníky v biologickom živote človeka – narodenie, svadbu a úmrtie. K príchodu nového člena do rodiny, uzatvoreniu manželského zväzku či odchodu z pozemského života sa viazal bohatý komplex obradov, ochranných úkonov, veštieb a magických praktík. Ich realizáciou sa zdôrazňovala vážnosť danej chvíle a snaha dosiahnuť želaný účinok. Spoločným znakom všetkých zvykoslovných úkonov bolo, že sa neodohrávali len v úzkom rodinnom kruhu, ale za účasti širšieho príbuzenstva alebo dedinského spoločenstva.

PAMIATKY

Marek Frtála

Rímskokatolícky kostol a jeho areál

Kostol najsvätejšej Trojice bol postavený v rokoch 1636 – 1644 v renesančnom slohu. V roku 1663 bol doplnený predstavenou vežou. Nad hlavným vchodom je umiestnený kamenný erb rámovaný kartušou. V roku 1755 bol kostol barokovo upravený. Veža je krytá ihlanovou strechou so železným krížom. V roku 1950 vežu poškodil blesk. V tom istom roku bola opravená a o 3 m zvýšená na dnešných 37,5 m, čím sa zaradila medzi najväčšie v okrese. Priestor jednolodovej stavby je zaklenutý renesančnou valenou klenbou. V interiéri je murovaný chór a ku kostolnej lodi je prístupná sakristia. Dominantou interiéru je barokový hlavný oltár zo začiatku 18. storočia. Stĺpová architektúra oltára je doplnená sochami svätcov, anjelov, obrazom a je ukončená krížom s plastikou Ukrižovaného. Nachádzajú sa tu aj dva bočné oltáre – oltár Svätého kríža a oltár Panny Márie, oba z prvej polovice 18. storočia. Rovnako, ako hlavný oltár, majú stĺpovú architektúru v nadstavcoch so sochami svätcov. Menší oltár, postavený nad Božím hrobom, pochádza z konca 18. storočia, je zdobený plastikami cherubinov a Baránkom Božím. Klasicistická mramorová krstiteľnica v tvare kalicha s plastikou sv. Jána Krstiteľa krstiaceho Ježiša pochádza zo začiatku 19. storočia. K inventáru kostola patrí aj krížová cesta a kalichy z druhej polovice 18. storočia a z 19. storočia. Pri vstupe do areálu kostola sa nachádza pôvodne renesančná, barokovo upravená kaplnka Svätého kríža z roku 1636. Pred kostolom sú situované dva pomníky – barokový pomník svätého Jána Nepomuckého z roku 1770 a klasicistický pomník Najsvätejšej Trojice z roku 1856. Naľavo od kostola stojí jaskyňa Panny Márie Lurdskej (vysvätená 22. 5. 1949), ktorú postavila mládež za peniaze z divadelnej činnosti. Pred jaskyňou stojí pomník Andreja Hlinku, pôvodný bol zničený počas vojny a dnešná podoba je len jeho náhradou.

Interiér kostola najsvätejšej trojice

Kostol najsvätejšej trojice

Kaštieľ a jeho areál

Pôvodne renesančný kaštieľ z druhej polovice 16. storočia dal na začiatku 17. storočia prestaviť biskup František Forgáč. Predstavuje ranobarokový typ stavby s uplatnením doznievajúcich prvkov neskorkej renesancie, ale aj prvkov klasicistického – empírového charakteru. Objekt je dvojpodlažný, podpivničený, štvorkrídlovo uzavretý okolo ústredného nádvorja. Hlavný vstup je v južnom krídle. Sedemosové priečelie kaštieľa s polkruhovou zakončeným vstupným portálom má v nadpraží balkón. Obdĺžnikové okná, ktoré členia všetky fasády, majú v parapetoch kamenné rímsoy. Fasády do nádvorja boli pôvodne otvorené arkádami. Na severnej strane fasády je umiestnený biskupský erb Jána Telegdyho. V interiéri sa nachádzajú dva erby biskupa Františka Xavera Fuchsa. Na obidvoch poschodiach sú krížové klenby s lunetami. Budova slúžila aj ako letné sídlo biskupa Pázmanya. Za budovou kaštieľa je gaštanový sad, ktorý dal v roku 1896 obnoviť biskup Imrich Bende, pri príležitosti tisícročia príchodu Maďarov do Dunajskej kotliny, z tohto dôvodu bol na okraji sadu postavený aj pomník Ružencovej Panny Márie so sochou Panny Márie a Ježiška a dvoma pôvodnými tabuľami s nápismi.

Kaštieľ v prvej polovici minulého storočia

Kaštieľ v súčasnosti

Kaplnka Panny Márie

Klasicistická kaplnka z prvej polovice 19. storočia, zasvätená Panne Márii, stojí pri Behyniach v polohe Dolné diely. Ide o stavbu obdĺžnikového pôdorysu, s členeným priečelím a polygonálnym uzáverom. Do vstupu ukončeného poloblútkom sú vsadené kovové dvere s mrežou v tvare rovnoramenného kríža so sklom. Strecha krytá šindľom je ukončená krížom. Interiér má poloblúkový strop a murovaný oltárnu menzu, nad ktorou je umiestnený novší obraz Piety.

Kríž na cintoríne

V areáli cintorína stojí na kamennej pätke štvorcového pôdorysu podstavec hore zakončený viacnásobne profilovanou rímsou, na ktorej stojí kríž s kamennou plastikou ukrižovaného Krista. Na piedestále pod krížom je kamenná plastika Panny Márie. Na podstavci je vyrytý rok postavenia kríža a nápis: ANNO 1819.

Kríž na starom cintoríne

V areáli starého cintorína stojí na kamennom podstavci štvorcového pôdorysu zakončeného viacnásobne profilovanou rímsou s kamennou plastikou Ukrižovaného. Na piedestáli pod krížom stojí kamenná plastika Panny Márie. Na zdobenom podstavci je vyrytý dnes už nečitateľný nápis.

Kríž pri ceste

Kamenný kríž stojí pri ceste Radošina-Ardanovce. Ide o kríž stojaci na pätke, umiestnenej na betónovom podstavci. Kamenná pätká má obdĺžnikový pôdorys, je ukončená viacnásobne profilovanou rímsou a krížom s kamennou plastikou Ukrižovaného. Na piedestáli pod krížom stojí polychrómovaná plastika Panny Márie.

Domov dôchodcov

Klasicistická prízemná budova obdĺžnikového pôdorysu bola postavená v druhej polovici 18. storočia. V strede je mierny rizalit so vstupom zakončeným tympanónom, v ktorom je erb nitrianskeho biskupa Františka Xavera Fuchsa. Pred budovou stojí kamenný kríž z roku 1799.

Rímskokatolícka fara

Fara je prízemná, obdĺžniková, pôvodne baroková budova z roku 1780 – 1783. Klasicisticky bola prestavaná v 19. a 20. storočí, neskoršie bola modernizovaná. Stavba v strede s miernym rizalitom zakončeným tympanónom, v ktorom je umiestnený erb nitrianskeho biskupa.

Pomník sv. Floriána a sv. Vendelína
Je z roku 1884 a nachádza sa pri ceste v obci. Podstavec obdĺžnikového pôdorysu s nápisom je zakončený viacnásobne profilovanou rímsou, na ktorej sú umiestnené plastiky svätcov.

Kríž pred domovom dôchodcov
Na kamennej pätke obdĺžnikového pôdorysu stojí mierne sa zužujúci podstavec kríža zakončeného profilovanou rímsou. Na rímse je umiestnený kríž s kamennou plastikou ukrižovaného Krista. Do podstavca je vyrytý rok postavenia kríža 1799.

Božia muka
Murovaná kaplnka obdĺžnikového pôdorysu stojí pri ceste Radošina-Nitrianska Blatnica. V prednej časti má výklenok s oknom, plochý štít s orámovaním v tvare poloblúka je ukončený železným krížom. Súčasťou kaplnky je novší obraz Piety.

Pomník Ježišovo krstu so sv. Jánom Krstiteľom
Pomník z roku 1871 stojí pri ceste Radošina – Piešťany. Ide o polychrómovanú plastikú Ježišovo krstu, umiestnenú na podstavci štvorcového pôdorysu.

Kríž v polohe Oponická rúbaň
Kamenný kríž s tvarovými ramenami stojí v polohe Oponická rúbaň, pri starej ceste smerom na Piešťany. Podľa ťažko čitateľného nápisu ho dal obnoviť Tomáš Aponí. Na tomto mieste bol v 17. storočí zbojníkmi zavraždený príslušník šľachtickej rodiny Aponí a jeho kočič. Kríž bol 10. 5. 2001 vysvätený.

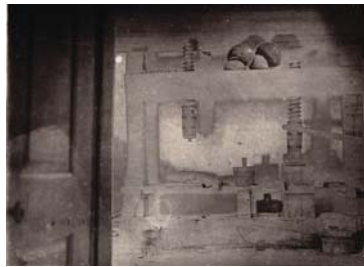
VINÁRSTVO A VINOHRADNÍCTVO

Juraj Antalík

Obecná pečať z 1584

Biskup T. Bende (1893–1911) sa rád zdržiaval v Radošine, kde často prijímal návštevy. Zamestnanec veľkostatku J. Roháč, ktorý pracoval ako kastelán rozprával, že pri stole bolo veľmi často počuť od hostí: "Filip (komorník biskupa), z toho dobrého radošinského mi nalejte!" a iné vína, hoci dobrej kvality, zostali nepovšimnuté. Radošinské víno získavalo značnú obľubu vinárskej verejnosti. Potvrdil to i ročník 1921, z ktorého boli veľmi kvalitné vína. Ten presvedčil pánov biskupského majetku, že bolo by škoda vinicu zanedbávať a bolo rozhodnuté, vinica sa začala postupne obnovovať. Na západnej strane vinice bol starý gaštanový sad, stromy boli duté a práchnivé. Sad bol vykľovaný v roku 1930 a plocha pripravená na výsadbu vinice. Vysadené boli odrody Chrupka biela a červená, Rulandské šedé a modré, Tramin červený a Semillon. Tieto odrody nedávali vysoké úrody, avšak víno z nich vyrobené je veľmi kvalitné a ročníky 1943–1948 boli výnimočne priaznivé.

Prastarý drevený lis

Ivan Novák, Karol a Alojz Antalíkovi v záhrade kaštieľa

Správca Kovács na prechádzke vo vinici

Práca vo vinohrade začiatkom 20. storočia

Eugen Lištiak a Ladislav Kollár

Dušan Papánek v novej vinici

Ako sa radošinské vína dostali na panovnícke stoly:

Bulharský cár Ferdinand chodil do Piešťan na liečenie. Biskup V. Batthyáni sa tiež rád v Radošine zdržiaval (roky 1911–1920) a nie raz prišiel na návštevu aj cár Ferdinand, ktorý často pofoval v radošinských horách. Pri takých príležitostiach sa na stôl dostal i Radošinský Klevner. Víno sa mu tak zapáčilo, že bol odvtedy jeho odberateľom.

Obchodník s vínom z Hlohovca menom Bežik kúpil v Radošine Klevner a predal ho do Prahy veľkoobchodníkovi s vínom Bouzekovi, ktorý bol dodávateľ vína pre pražského arcibiskupa Berana. Keď bol Beran vymenovaný za arcibiskupa, na sviatočný banket dodával víno Bouzek a v dodávke bol i Radošinský Klevner. Na bankete bol prítomný i anglický veľvyslanec, ktorému Klevner veľmi chutil. Bol to veľmi kvalitný vinársky ročník 1947. Pýtal sa na dodávateľa a tiež si z neho objednal a poslal ho i do Anglicka. V roku 1952 bolo na svadbu anglickej kráľovnej poslané 500 l nášho Rudlanského šedého, ktoré mnisi kedysi nazvali Klevnerom.

V ďalšej výsadbe viníc boli sadené odrody, ktoré vinohradníci neradi sadia. Majú nízke úrody a sú citlivé na choroby. Kto iný ako biskupský veľkostok si mohol dovoliť vyrábať kvalitné víno na úkor množstva (z dobovej kroniky). Prvú výsadbu vinohradov na americkom podpníku začiatkom 20. storočia vysadil biskupský vincár Mihálik. Po ňom, asi v roku 1915 žezlo biskupského vinohradníka a záhradníka prevzal Karol Antalík. Pracoval tu až do odchodu do dôchodku v roku 1955. Vzhľadom k tomu, že biskupský majetok v roku 1925 získal štatút šľachtiteľskej stanice, začala sa tiež s výberom a množením odrôd klonov viniča, ktoré boli typické pre túto oblasť (Rulandské šedé, Tramin červený). Očká týchto klonov a krov boli naštepené na americké podpníky a taktó rozmnožované. Túto prácu začal Karol Antalík a v 50-tych rokoch 20. storočia vychoval generáciu svojich nasledovníkov, Alojza Antalíka, ktorý pracoval vo vinici od roku 1951 a Ivana Nováka. Tí začali v roku 1955 s novým šľachtením viniča hrzonorodého. V Radošine neskôr zostal Ing. A. Antalík a úspešne spolupracoval so známou slovenskou šľachtiteľkou viniča, Ing. Dorotou Pospíšilovou, CSc. Šľachtili odrody Rulandské šedé, Tramin červený, Rizling rýnsky, Sauvignon, Müller Thurgau a ďalšie. Celkom 11 odrôd s produkciou asi 400 tisíc selektovaných očiek. Začiatkom 60-tych rokov 20. storočia bol zbýraný starý „hajloch“, budova vo vinici, z ktorej zostala iba podzemná klenbová pivnica. V roku 1962 bola na jeho mieste postavená nová budova s lisovňou, pivnicami, pracovňami, laboratóriom aj s degustačnou miestnosťou. Degustačná miestnosť bola zariadená drevozberami majstra Ostrovského. Ing. A. Antalík sa v roku 1967 stal vedúcim šľachtiteľskej stanice a od tohto obdobia prácu vo viniciach riadil Ing. Dušan Papánek, Eugen Lištiak a Ladislav Kollár. Počas tohto obdobia radošinské vína získavali desiatky ocenení na štátnych, ale i medzinárodných konkurzoch vín. Koncom 80-tych rokov 20. storočia Šľachtiteľská stanica v Radošine prešla transformáciou a v roku 1996 privatizáciou. Podnik získala spoločnosť Wood, s.r.o. Konkurzným konaním boli v roku 2004 oddelené vinohrady a pivnica. Tie získala spoločnosť Vinesa, s.r.o. Neskôr sa spoločnosť premenovala na Pivnica Radošina, s.r.o. Od roku 2001 to bola ďalšia postupná obnova vinohradov. V rokoch 2010–12 prebehla komplexná rekonštrukcia priestorov pivnic a ich rozšírenie o budovu vinárstva. Odrodová skladba novej výsadby je postavená na tradičných radošinských odrodách: Rulandské šedé – 10 ha, Rulandské modré – 5 ha, Rulandské biele – 3 ha, Tramin červený – 4 ha, Sauvignon – 5 ha, na celkovej výmere 33,4 ha. Ročná produkcia vína spoločnosťou Pivnica Radošina, s.r.o. je asi 200 tisíc fliaš kvalitného vína. Ďalšie vinohrady v Radošine o výmere 13,8 ha obhospodaruje poľnohospodárske družstvo Radošinka. Rodina Naňová vlastní cca 2,5 ha. V súčasnom období je celková výmera väčších vinohradov v Radošine asi 50 ha.

Vínne etikety

Vývoj fliaš radošinského klevnera

Ocenenia radošinských vín

Starý hajloch, hospodárska budova vinice. Kresba ruského vojaka, ktorý zostal v Radošine po 1. svetovej vojne

Hospodárska budova vinice s penziónom v súčasnosti

Interiér pivnice

ŠĽACHTENIE A SEMENÁRSTVO

Juraj Antalík

Na biskupskom majetku v Radošine sa začalo so šľachtením poľných plodín koncom 19. storočia. Toto pracovisko patrí na Slovensku medzi prvé, ktoré sa touto činnosťou začalo zaoberať. Správca poľného a lesného hospodárstva v Radošine Ing. Andrej Pavlík (1894-1908) zaviedol v Radošine udržovacie šľachtenie a množenie osiva ozimnej pšenice Szekács, ozimnej raži Petkuská a jarného jačmeňa Hanádsky. Vyrábal osiva pre potreby ďalších hospodárstiev biskupských majetkov. V rokoch 1908 až 1918 po Pavlíkovi vo výrobe osiva pokračoval Juraj Varga a krátke obdobie po ňom Ján Dlouhý (1918-1921). Intenzívnejšia práca v šľachtení v Radošine začala v roku 1921, príchodom správcu hospodárstva, dipl. agrónoma Júliusa Kovácsa. Od roku 1921 do roku 1924 robil hromadný aj individuálny výber pšenice odrody Szekács, a od roku 1923 za spolupráce Ing. Jaroslava Hruška aj výber jarného jačmeňa a ovsu. Ing. J. Hruška žiadal riaditeľa biskupských majetkov a Zemědělskú radu pre Slovensko v Bratislave, aby sa v Radošine založila šľachtiteľská stanica, ktorá by šľachtila a množila šľachtiteľské osivá nielen pre biskupské hospodárstva, ale i pre pospolité roľníctvo. Toto úsilie malo kladný výsledok a v Radošine bola v roku 1925 založená Šľachtiteľská stanica. V šľachtení pokračoval J. Kovács pod odborným dohľadom Ing. J. Hruška, za pomoci Krajčira (1921-1928) a Lukačovského (1928-1932). Na hospodárskej správe biskupských majetkov - Šľachtiteľskej stanici v Radošine, bola vyšľachtená odroda ozimnej raže Radošínsky rekord, ktorá bola dlhé roky na Slovensku hlavnou odrodou raže. Šľachtiteľská stanica sa zaoberala aj vylepšovaním sadby zemiakov. Vznikli tu odrody „Radošínské škrobky“ a „Radošínské dukáty“ (doplňiť (spracované v publikácii: KLINOVSÝ, M.: 100 rokov šľachtenia na Slovensku, 1970, Bratislava.). Začalo sa aj so selekciou kukurice, lucerny a ďateliny lúčnej, čo spôsobilo nárast šľachtiteľského materiálu a práce. Vedúci šľachtiteľskej stanice, ktorý bol súčasne správcom hospodárstva, ovocného sadu a viníc, bol so svojím personálom zafixovaný správou hospodárstva a nemal možnosť celý sortiment s dostatočnou presnosťou hodnotiť. Šľachtenie sa obmedzilo na obilniny. V tomto období boli vyšľachtené odrody ozimnej pšenice Radošínská 3 (1930), Radošínská Karola (1939), Radošínská Dorada (1939) a Radošínská Norma (1939). Radošínská 3 bola získaná výberom z krajovej pšenice pestovanej v Radošine. V roku 1931 zorganizovala Zemědělská rada súťaž kvality pšeníc a Radošínská 3 vynikala svojou kvalitou. Mala výborný obsah suchého lepku, hektolitrovú váhu a pekárenskú hodnotu múky bola lepšia ako z kanadskej pšenice Manitoba. Z jarných jačmeňov vyšľachtili v Radošine odrody Radošínsky najvyšnosnejší (1930), Radošínsky skorý (1931), Radošínsky veleranný (1936), Radošínsky sladár, Radošínsky plnozrný (1941), Hruškov Slovák export a Nitriansky export (1942). Okrem Nitrianskeho exportu sa všetky odrody jarného jačmeňa vyšľachtili výberom krajových jačmeňov z okolia Hlohovca. V roku 1931 na Šľachtiteľskej stanici vyšľachtili odrodu ovsu Radošínsky žltý – výberom z krajového ovsu z okolia Radošiny. Dlhší čas to bola jediná odroda ovsu, vyšľachtená a udržovaná na Slovensku. Odrodu Radošínsky žltý udržoval šľachtiteľ J. Kovács s Ing. Nemcom. Nadalej pracovali na novošľachtení ovsu. Po roku 1952 aj Ing. Ján Baráth pracoval na šľachtení ovsu a krížením vytvoril 98 kombinácií. S J. Kováčsom spolupracoval od roku 1936 Anton Gálik. Z ich spolupráce vznikla odroda pšenice Radošínská Karola a ozimného jačmeňa Nitriansky export. Udržovali raže Radošínsky rekord a Česká. Po odchode J. Kovácsa (1946) pokračoval v práci na šľachtení pšenice A. Gálik samostatne. Vedúcim Šľachtiteľskej stanice bol v rokoch 1946-1951. Ing. Nemeš šľachtiteľ v rokoch 1947 až 1951 jarný jačmeň. Od roku 1952 do roku 1955 funkciu vedúceho šľachtiteľskej stanice vykonával A. Čech, ktorý sa zaoberal aj šľachtením raže, kukurice a vika.

Plagát

Plagát novovyšľachtenej pšenice Rada

Šľachtiteľská stanica spočiatku sídlila v radošínskom kaštieli

Šľachtiteľ Július Kovács oslavuje v kruhu rodiny

Nešťastím pre nové vyšľachtené odrody pšenice boli neusporiadané majetkové pomery po II. svetovej vojne, keď sa väčšia časť materiálu zničila. V tomto období bola šľachtiteľská stanica v Radošine oporou šľachtenia na Slovensku. Od roku 1951 zintenzívňuje šľachtenie pšeníc Ing. J. Baráth. V roku 1955 sa stal vedúcim šľachtiteľskej stanice Ing. Jozef Polák. Okrem vedenia stanice pokračoval v šľachtení krmovín, šľachtiteľ ľúčnu, ďateliny plazivú, viku ozimnú a jarnú. Bola povolená odroda ďateliny ľúčnej Slovenská B a odroda viky ozimnej Slovenská B, vičenc v kombinácii, tvorbu línií a kombinácií. Okrem obilnín sa vykonávalo na Šľachtiteľskej stanici v Radošine aj udržovacie šľachtenie viniča hroznozrôdneho. Od roku 1951 túto prácu vykonával Karol Antalík. Na udržovacom šľachtení neskôr pokračoval Ing. Alojz Antalík, Ing. Ivan Novák a Ing. Štefan Prievozník. So šľachtením viniča hroznozrôdneho sa začalo v roku 1955 a úlohou bolo vypestovanie muštových odrôd viniča typu „A“ pri vyššej úrodnosti. Z ďalších šľachtiteľov, ktorí pôsobili na Šľachtiteľskej stanici v Radošine to bol Ing. Alexander Pešta. Od roku 1955 šľachtiteľ kukuricu cukrovú, fan priadny, udržoval mak, ďatelinu ľúčnu odrodu Slovenská B, vičenc v kombinácii s odrodou Bučiansky. Neskôr vykonával udržovacie šľachtenie vičenca Bučiansky Peter Škoda. Ing. J. Baráth sa venoval tiež šľachteniu reznáčky laločnatej a ovsíka obyčajného. Ing. Štefan Kleja v rokoch 1955-1966 pokračoval v šľachtení viky jarnej. Ing. M. Tibenská pracovala v rokoch 1961-1965 na šľachtení ďateliny plazivej. Pani Suchánková v rokoch 1961-1963 šľachtila v Radošine ľadec rozkŕtý (spracované v práci: Kollár, L. História, súčasny stav a perspektívy ŠS Radošina. Semestrálna práca. Radošina 1980).

Príprava na sejbu v 50-tých rokoch, Mária Kováčová a Irena Hubinská

Sejba s maloparcelnou sejačkou

Nová budova šľachtiteľskej stanice

Radošínski šľachtitelia v roku 1986

Sejba s jednoradkovou sejačkou

Ručná žatva

Ručné mlátenie

Pri práci s maloparcelnou mláčačkou

V roku 1961 dochádza k zmenám a špecializácii šľachtiteľských staníc. Stanica bola špecializovaná na vinohradníctvo a organizačne riadená GR Slovosivo Bratislava. Po odchode Ing. J. Poláka (1964), funkciu vedúceho šľachtiteľskej stanice v Radošine preberá Ing. A. Antalík, ktorý na tejto pozícii pracuje do roku 1979. V roku 1967 prichádza pracovať na úsek šľachtenia viniča Ing. Dušan Papánek. V udržovacom šľachtení viniča pokračoval Eugen Lištiak a Ladislav Kollár. Šľachtiteľská stanica vtedy sídlila v budove kaštieľa a koncom 70-tych rokov bola spracovaná projektová štúdia, ktorá počítala s budovaním novej administratívnej budovy a skleníkov. Kaštieľ mal byť prestavaný na „Dom slovenských šľachtiteľov“ s kongresovým centrom a bytovacím zariadením. Od 1.1.1977 prichádza k ďalšej organizačnej zmene. Šľachtiteľská stanica je začlenená pod Výskumný ústav rastlinnej výroby Piešťany. Mení sa i jej špecializácia, stanica je špecializovaná na šľachtenie krmných obilnín. Od roku 1979 sa stáva vedúcim šľachtiteľskej stanice Ing. Stanislav Rusko, CSc. V tomto období došlo ku komplexnému prebudovaniu stanice. Od administratívnej budovy a skleníkov v rokoch 1981 až 1984 až po pozberovú linku v roku 1993. V rámci novej špecializácie šľachtiteľskej stanice v Radošine sa začalo so šľachtením tritikale a riešením medzinárodného pokusu s hybridnou pšenicom (spolupráca s bývalou NDR) a funkciu hlavného šľachtiteľa vykonával Ing. A. Antalík, CSc. (1980-1985). Kolektív pracovníkov bol rozšírený o absolventov, ktorí riešili úlohy na šľachtení pšenice, tritikale, jačmeňa jarného a ozimného. Boli nimi Ing. Michal Kaplár, Ing. Emanuel Šlík, Ing. Marián Svorad, Ing. Anton Belorit a Ing. Ľubica Beloritová. Po odchode Ing. A. Antalíka, CSc., na šľachtenie pšenice nastúpila Ing. Gabriela Antalíková a neskôr na šľachtenie tritikale Ing. Andrea Kaplárová. Boli vyšľachtené odrody - pšenica letná, forma ozimná Rada (registrovaná v roku 1995) a tritikale Kendo (rok registrácie 1998). Po spoločenských zmenách v roku 1989 sa vedúcim šľachtiteľskej stanice stal Ing. E. Šlík, ktorý bol v tejto funkcii do privatizácie v roku 1996. Budova kaštieľa čiastočne zrekonštruovaná, bola v reštitúcii odovzdaná nitrianskemu biskupstvu. Šľachtiteľskú stanicu v privatizácii získala spoločnosť Wood Šľachtiteľská stanica - Radošina s.r.o., ktorá pokračovala v šľachtení pšenice, tritikale a jačmeňa. Boli vyšľachtené odrody tritikale Kendo (rok registrácie 1998) a Radko (rok registrácie 2003). V roku 2004 sa mení obchodné meno na Wood spol. s.r.o. Na šľachtení pracovali Ing. M. Kaplár a Ing. A. Kaplárová. Bola vyšľachtená odroda tritikale Kandar (regist. v r. 2007 r.). Naposledy bol šľachtiteľský materiál obilnín vysiati na jeseň 2011 na ploche 4,5 ha a tým sa v roku 2012 šľachtenie v Radošine skončilo.

SPOLKY A SPOLOČENSKÉ ORGANIZÁCIE

Oľga Kvasnicová

Medzivojnové obdobie (1918 – 1939) bolo dvadsaťročím zakladania, búrlivého rastu i účinkovania množstva spolkov, miestnych i celoslovenských združení. V miestnej kultúre mali nezastupiteľné hasiči, rôzne náboženské združenia, ochotnícke divadlo, spevokoly. Tieto spolky sa nestarali iba o zábavu, ale aj o poučenie a snažili sa pritiahnúť ľudí k verejnej činnosti.

Dobrovoľný hasičský zbor
Dobrovoľný hasičský zbor v Radošine bol jedným z najstarších spolkov, jeho existencia je potvrdená od roku 1926. Okrem plnenia svojho základného poslania – pomoc pri hasení požiarov sa hasiči významne podieľali na kultúrnom živote v obci.

Pehľad spolkov pôsobiach v Radošine z roku 1935:

Dobrovoľný hasičský zbor	1926
Katolícka jednota na Slovensku	1935
Ústredná karita na Slovensku	1929
Miestna skupina Slovenskej domoviny	1926
Včelársky spolok	1934
Jednota Československého Orla	1933

Karol Miklovič, jeden zo zakladateľov Poľovného združenia v Radošine

Ľudovít Tomašovič s kapitálnym diviakom, začiatkom 60 tých rokov

Jeleň ulovený Jánom Roháčom v roku 1972

Brigáda pri výstavbe senníka v roku 2005

Včelársky spolok

Pôsobil v Radošine od 27. mája 1934. Jeho prvým predsedom bol notár Ľudovít Schneider. Úlohou členov bolo hlavne vplývať na miestnych gazdov, aby pestovali viac zeleného krmiva, najmä ďateľiny, špargle, facélie a neustále propagovať zdraviu užitočný med. Včelársky spolok početnými odbornými prednáškami presadzoval do povedomia krásu a odbornosť včelárenia. V roku 1951 bol Včelársky spolok Radošina pričlenený s ostatnými spolkami do Slovenského zväzu včelárov Topoľčany, ktorý sa v roku 1983 rozdelil na základné organizácie SZV Partizánske, Topoľčany a Radošina. Predsedom základnej organizácie Slovenského zväzu včelárov sa stal Stanislav Vlasák. Mala 80 členov s 1200 včelstvami v dvadsiatich obciach okresu. V januári 1991 sa včelári dohodli na zrušení ZO SZV Radošina a namiesto nej vznikli tri malé včelárske spolky.

Známy radošínsky včelár Gabriel Naňo

Poľovníctvo

Poľovníctvo v Radošine má hlboké historické korene. Prekvitalo na biskupských majetkoch a lesoch, kde sa mu venovali hlavne nitrianski biskupi a zemepáni. Podľa historických prameňov v Radošine rád a často poľoval i bulharský cisár Ferdinand. Prvé poľovné spoločnosti v Radošine boli založené v 30. rokoch 20. storočia. Vznikali licitáciou práva poľovníctva na obecných poliach a poliach roľníkov a v Urbárskych lesoch v Radošine. Licitáciou ho na poliach získal hostinský Jozef Uhlík a v urbárskych lesoch mlynár Pavol Anđel. Ďalší spoločníci, ktorí tu poľovali boli Karol Miklovič, Mikulo Miklovič a Hradecký. V týchto dvoch revíroch poľovali spoločne. V roku 1938 si na Kohutovej postavili drevenú chatu so štyrmi posteľami. Táto však bola v roku 1944 Nemcami vypálená. Po vojne v roku 1947 bola založená Poľovná spoločnosť, ktorej zakladajúcimi členovia boli Funta, bratia Miklovičovi, J. Madarasz, L. Tomašovič a J. Uhlík. Táto Poľovná spoločnosť tvorila základ budúceho Poľovného združenia. Po roku 1948, kedy boli znárodnené Biskupské lesy a majetky vznikol poľovný revír o výmere takmer 3 600 ha. Skladal sa z biskupských a urbárskych lesov o výmere 1 800 ha a poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území Radošina a katastrálnom území Behynce 1 800 ha. Súčasťou revíru bol i horský prechod Havran a ten dal i meno Poľovníckemu združeniu v Radošine. Do Poľovného združenia postupne vstupovali R. Ondrejka, Benovič, bratia Kovačikovi, Roháč, Antalík, bratia Sigetovi, Manas a ďalší. Začiatkom 60. rokov členovia Poľovného združenia na mieste vyhorenej chaty na Kohutovej vybudovali jednoduchú murovanú chatu a postupne sa budovali poľovnícke zariadenia, hlavne krmelce a soliská. Veľké krmelce boli vybudované v lokalite Drimkov laz, Raj, Salašistia, Na lúkach, neskôr Turkov laz, Borov šlog a ďalšie. V 80. rokoch minulého storočia bola zrekonštruovaná chata Hoste. V 90. rokoch minulého storočia Poľovné združenie Havran získalo od obce dom v miestnom kameňolome, ktorý bol postupne upravený a prebudovaný a pinohodnotne slúži svojmu účelu. Pôvodný revír bol značne okliešťovaný. Odčlenením 560 ha vznikol revír Poľovné združenie Mier Topoľčany. Odčlenená bola Visiaca skala a Lauferove pole pre PZ v Nitrianskej Blatnici. V 90. rokoch sa odčlenili Biskupské lesy a vznikol Poľovný revír „ČERTOVA PEC“. Odčlenilo sa PZ Radošínska s asi 960 ha. Pôvodnému Poľovnému združeniu Havran zostali Urbárske lesy s priľahlými pasienkami a poľami o výmere 560 ha. V roku 2011 došlo k zlúčeniu poľovnému revíru Urbár a Dobrá voda a vznikol revír Dobrá voda o výmere 1620 ha, ktorý poľovne užíva Poľovné združenie Havran, ktoré sa zlúčilo s Poľovným združením Radošínska. Poľovné združenie Havran Radošina má 35 členov. Stabilizovalo sa poľovníctvo v Radošine a vytvorili sa predpoklady pre rozvoj.

Od roku 1966 pôsobila v Radošine miestna organizácia Zväzu drobných chovateľov a Slovenský zväz záhradkárov. V roku 1993 bol založený Miestny klub Slovenského Orla. Ústredie Slovenského Orla v Bratislave poskytlo finančné prostriedky na zriadenie posilovne. Klub začal so 170 členmi, v krátkom čase však záujem opadol a v roku 1996 mal už len 43 členov, ktorí sa venovali hlavne kultúrnej a športovej činnosti.

Od roku 1959 pôsobil pri MNV aktív, neskôr zbor pre občianske záležitosti. Po celé roky stál za prípravou kultúrnych programov, organizoval slávnostné odovzdávanie občianskych preukazov, rozlúčok s brancami, uvítanie detí do života a pri iných významných akciách obce.

Pozdvihnúť ducha žien, ktoré trávil čas zväčša pri domácich a poľných prácach, si dal za cieľ spolok slovenských žien Živena. Spolok vždy obhajoval záujmy ženy, staral sa, aby bola vzdelaná a rovnocenná v spoločnosti, aby mala prehľad o dianí doma i vo svete. V minulosti mala žena len málo šancí získavať nové odborné vedomosti - poznatky o výchove, výžive a starostlivosti o rodinu sa dedili z generácie na generáciu. Práve tie sa ženám dostávali na stretnutiach spolku a na rôznych kurzoch. Po roku 1948 nahradil činnosť spolku Výbor žien, ktorý spočiatku pôsobil pri MNV. Neskôr, ako Slovenský zväz žien, pôsobila ženská organizácia ako jedna zo zložiek Národného frontu. Ženy sa venovali najmä organizovaniu rôznych kurzov, výstav, spoločným zájazdom atď. Činnosť organizácie žien po revolúcii načas ustala, ale znovu sa oživila v roku 1999 v novej organizácii – v Únii žien.

Z HISTÓRIE ŠKÔL

Oľga Kvasnicová

Ludová škola do roku 1953

Počiatky histórie radošinskej školy sú spojené s existenciou kostola a fary. Prvý historický záznam o škole pochádza z roku 1332, keď sa spomína farár Jakub, ktorý bol zároveň učiteľom. Školu udržiavalo nitrianske biskupstvo a radošinská rímskokatolícka cirkevná obec. Budova školy stála neďaleko kostola a fary. Postavená bola z nepálenej tehly a pokrytá slamou. Mala dve učebne a byty pre učiteľa organistu a aj pre druhého učiteľa. V rokoch 1880 –1883 bola postavená nová škola s tromi učebňami a dvoma bytmi pre učiteľov. Od konca 19. storočia sa radošinská škola dostala na vyššiu úroveň – zaviedli triedne knihy a výkazy a zriadená bola tzv. opakovacia škola pre mládež, ktorá skončila povinnú školskú dochádzku. Školu vybavili novým zariadením a potrebnými učebnými pomôckami. Školská dochádzka sa sprísnila. Obdobie 1. svetovej vojny sa negatívne prejavilo na školskej dochádzke. Deti museli nahradiť pri prácach na poli a v hospodárstve narukovaných otcov, takže najmä starší žiaci v jesenných a jarných mesiacoch takmer celkom prestali chodiť do školy. Koniec vojny a vznik Československej republiky v roku 1918 poznačili aj školstvo. Vyučovať sa začalo v materinskom jazyku a aj triedne výkazy sa od toho roku písali po slovensky. Po 2. svetovej vojne bola Radošinská ľudová škola, ktorá počas celej svojej existencie bola rímskokatolícka, poštátnená a od roku 1945 sa stala štátnou ľudovou školou. Národná škola v Radošine jestvovala samostatne do roku 1953, keď sa v rámci ďalšej školskej reformy zlúčením so strednou školou stala súčasťou Osemročnej strednej školy v Radošine.

Školský rok 1930/1931 s učiteľkou E. Cvengrošovou

Školský rok 1933/1934 s učiteľmi E. Cvengrošovou a Š. Cvengrošom

Prví povojnoví prváci

Školský rok 1929/1930 s učiteľom Š. Cvengrošom

Štátna meštianska škola (1946-1953)

Dlhoročné úsilie predstavenstva obce a rodičov o zriadenie meštianskej školy bolo završené v roku 1946, keď Povereniecťo školstva a osvetu povolilo otvoriť v Radošine štátnu obvodnú meštiansku školu od 1. decembra 1946. Do jej obvodu patrili obce Radošina, Ardanovce, Bzince, Nitrianska Blatnica (vtedy ešte Šarfia) a Vozokany.

Pedagogický zbor v polovici 40 tých rokov minulého storočia

Učiteľský zbor v polovici 30 tých rokov minulého storočia. Zľava stoja: A. Repaský, neznáma, Š. Cvengroš. Dolu zľava: M. Bolerázka-Hubayová, E. Cvengrošová a T. Hečková

Školský rok 1951/1952

Základná škola po roku 1953

Od septembra 1953 boli národné a stredné školy zlúčené a školská dochádzka bola o jeden rok skrátená. Vznikli osemročné stredné školy, predchodkyne dnešných základných škôl. Pri ďalšej školskej reforme, ktorou sa od školského roku 1960/1961 zvýšila povinná školská dochádzka na deväť rokov, sa zmenil aj názov školy na Základná deväťročná škola v Radošine. Od školského roku 1980/1981 v súlade s novou koncepciou osemročnej školy končili, žiaci povinnú školskú dochádzku v ôsmom ročníku. Znamenalo to aj ďalšiu zmenu názvu školy na Základná škola v Radošine. Zmena politického režimu po novembri 1989 priniesla, pochopiteľne, veľké zmeny aj v školstve, radošinskú školu nevyvímajúc. V januári 1990 sa podľa odporúčania nového ministra školstva aj v radošinskej ZŠ prvýkrát konali demokratické voľby vedenia školy. Od 1. januára 1998 má škola právnu subjektivitu. V školskom roku 1997/1998 sa opäť otvorila jedna trieda žiakov 9. ročníka. Od 90. rokov 20. storočia navštevujú Základnú školu v Radošine nielen žiaci z Radošiny, Behyniec a Bzínec, ako v predchádzajúcich desaťročiach, ale aj z iných okolitých obcí, dokonca aj z Topoľčian.

Materská škola - pani učiteľka Jantulová a Liparová

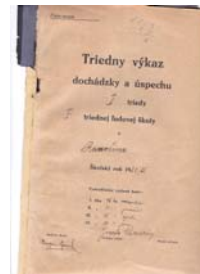
Siedmáci s pani učiteľkou Škoricovou

Privítanie hosti na škole v rámci projektu Partnerstvo škôl Comenius. Uskutočnili v rokoch 2008-2010. Účastníkmi projektu boli okrem školy z Radošiny, škola z Talianska, Turecka, Poľska a Rumunska.

Triedne výkazy:

ŠPORT

Stanislav Štepka

Futbal

V roku 1923 Radošičan, úspešný podnikateľ a sčítaný človek Michal Blaho, si domov priniesol z vojenského cvičenia futbalovú loptu. Prvý v Radošine. A tak sa to začalo. Futbal hrávali študenti cez prázdniny zo záľuby, rekreačne, neorganizovane. Organizovane sa futbal začal hrať až v roku 1932. Vtedy v máji bol založený futbalový klub a založil ho Andrej Repaský, pod názvom Futbalový oddiel TJ Orol. Po dvoch rokoch sa osamostatnil. Trénovalo sa v Gaštanici a zápasy sa hrali na ihriskách súperov. V tom istom roku sa členovia uzniesli, že si vybudujú ihrisko. Keďže iného vhodného miesta nebolo, vybrali si pozemok medzi železničnou stanicou a dedinou, tzv. Lužok. Pozemok darovali urbármici. Odvodňovacie práce viedli adjunkt na radošinskom biskupskom majetku František Gajarský a Michal Blaho. Ostatné práce robili členovia klubu a ostatní občania. Slávnostné otvorenie sa uskutočnilo 29. júna 1933. Prvý zápas sa hral s Hornými Obdokovcami. Jedenásť hráčov, v čiernych trenirkach a fialových dresov hladko zvíťazilo. Na tento historický zápas sa prišlo pozrieť viac ako päťsto divákov z Radošiny, ale i z celého okolia. Slávnostný výkop mal Ľudovít Schneider. Radošina v ten deň zažila jedinečnú udalosť a nevhedný sviatok: zrodil sa ozajstný futbal. Lenže, jedinou starostou futbalistov bolo najšť súpiera, pretože v tom čase sa v Radošinskej doline a na blízkom okolí hral futbal zriedkavo. A tak najčastejšími súpermi Radošiny boli Veľké Ripňany, Nitra, Horné Obdokovce, Piešťany, Hlohovec a Banka. Okrem spomínaného kádra hráčov v tom čase dres Radošiny obliekali aj Ján Stredák, Michal Vičan, Michal Vlasák, Ernest Glos, Viktor Pupák, Štefan Nemeč, Štefan Dalloš, Imrich Bilický, Ľudovít Pánsky a ďalší. Predsedom klubu bol Andrej Repaský, členovia výboru Michal Blaho, Štefan Hudec, Štefan Ondrejka, František Gajarský, Alojz Uhlík a Štefan Sýkora. Vojnové udalosti ukončili priekopnícku a mimoriadne úspešnú prvú etapu radošinského futbalu. V rokoch 1942 – 1944 väčšina hráčov musela narukovať a viaceri sa zúčastnili bojov na frontoch i v Slovenskom národnom povstaní. Augustín Valach, príslušník 1. čs. armádneho zboru, sa už na radošinské ihrisko nikdy nevrátil – padol v bojoch na Dukle. Michal Slamka, Gejza Blahuš, Pavol Tomašovič, Štefan Bartošek a Viliam Bartošek sa zúčastnili bojov v Slovenskom národnom povstaní. Vo vojnovom období tvorili základ radošinskej futbalovej jedenástky títo hráči P. Tomašovič (brankár), J. Beňovič, F. Krivák (obrana), Halás, A. Valach, J. Blahuš (záloha), G. Blahuš, Š. Bartošek, M. Slamka, V. Bartošek a M. Glos (útok). Striedali J. Bilický, V. Lauro, P. Štepka a F. Slamka. Po oslobodení bolo mužstvo doplnené mladšími hráčmi (J. Glos, K. Krivák, P. Rojko, L. Michler a D. Žiak). Medzi najzaujímavejších patrili A. Uhlík, E. Močko, Š. Štreicher, J. Mlynárik, K. Kollár, Š. Sýkora, J. Dežerický, M. Miklovič a ďalší. Dlhé roky medzi najlepších rozhodcov patrili František Rehak.

Historická chvíľa Radošiny a radošinského športu: 29. júna 1933, otvorenie prvého radošinského ihriska, futbalový zápas SK Radošina - Horné Obdokovce 5: 2. Zľava stoji Michal Blaho, František Čambor, Tibor Holan, Ľudovít Blaho, Ladislav Schneider, Jozef Bilický, v pokľaku zľava Anton Otrubný, Gašpar Nedorost, Ján Cibula, zľava sedia Ján Rondoš, Milan Hudec, Ľudovít Bilický.

Zachovala sa aj prvá fotografia radošinského dorasteneckého mužstva, ktoré trénoval, podobne ako seniorske, neúnavný propagátor a organizátor Andrej Repaský. Zľava Alojz Riško, František Slamka, Ľudovít Bilický, Tibor Holan, Augustín Valach, Jozef Blahuš, Viliam Vičan, Gejza Blahuš, Michal Ondrejka, Michal Slamka, Štefan Bartošek a tréner Andrej Repaský.

Fotografia radošinského mužstva z roku 1934. Zľava Ján Rondoš, Ľudovít Bilický, Michal Vičan, Ľudovít Blaho, Imrich Bilický, Jozef Bilický, Andrej Repaský, Ernest Glos, Michal Vlasák, Ľudovít Nemeč, František Čambor.

Jedno z najkvalitnejších a najmodernejších futbalových mužstiev Radošiny z prvej polovice sedemdesiatych rokov. Zľava stoji Miroslav Krajčír, Rudolf Kováčik, Ján Štreicher, Jozef Sloboda, Jozef Bartošek, Pavol Bartošek, Jozef Piřsel, Ladislav Peter Rojko, kľučia zľava Milan Krajčír, Oto Krajčír, Bohuř Bartošek, Gedeón Bartošek, Stanislav Hanke.

V roku 1950 sa okolo ihriska svojpomocne budovalo drevené oplotenie. Slávnostný výkop na vnovenom štadióne mal jeden z najpríčinlivejších predstaviteľov tohto diela, ktorý neskôr žil v Nitre, Alojz Riško. Do začiatku jesennej súťaže bolo ihrisko ohradené a už v treť sezóne sme sa prebojovali na čelo tabuľky. Vtedy nastupuje už tretia hráčska garnitúra, mená mnohých z nich sú dodnes v živých pamätí starších súčasníkov – Ladislav Michler (naš vari najslávnejší ľavý krídelný útočník), Oto Pupák, Dezider Žiak, Ondrej Mráz, Ladislav Ondrejka, Dominik Kováčik, Viliam Rondoš, Štefan Pintér, Dominik Krajčír, Michal Goňo, Ján Krajčír, Augustín Madarász, Viliam Pupák, Imrich Bartošek, Pavol Uhlík, Štefan Madarász, František Krška, Viliam Krajčír, Pavol Krajčír, Slávo Sýkora, Ferdinand Pupák, Jozef Nemeč, Alexej Grežo, Pavol Rojko, Ján Grežo. Dres Radošiny však v tom čase obliekali aj Ernest Šugra, Viliam Žurek, Ján Cvik, Ladislav Stredák, Augustín Piřsel, Karol Krivák, František Slamka. Štvrté výrazné obdobie radošinského futbalu zaznamenávame koncom päťdesiatych a na začiatku šesťdesiatych rokov, keď kraluje skvelé a doteraz neprekonané útočné trio Alojz Krivák, Ladislav Peter Rojko a Jozef Repaský, syn Andreja Repaského. Veľmi úspešne ich dopĺňali aj ďalší hráči Štefan Madarász, Pavol Uhlík, Imrich Bartošek, Jozef Kučera, Ladislav Kučera, Pavol Krajčír a neskôr i Viliam Brezovan. Žiaka v bráne vystriedal Slávo Sýkora, neskôr Viliam Pupák, kým sa medzi žrde nepostavil jeden z najlepších brankárov povojnového obdobia František Krška. V obrane sa začíná presadzovať spoľahlivá dvojica Anton Rojko a Viliam Krajčír, ktorá roky patrila k najsľobhlivejším oporam radošinského mužstva. Medzi najväčšie a futbalovo najvýraznejšie postavy radošinského futbalu patrí útočník Jozef Repaský, jeden z našich najrýchlejších a najinteligentnejších futbalistov, ktorého často zaraďovali aj do okresných futbalových výberov. K najprogressívnejším osobnostiam SK Radošina rozhodne patrí Ladislav Peter Rojko. Rýchly a húževnatý útočník, výborný zakončovateľ i nahrávač, neskôr mimoriadne úspešný tréner; ozajstná prvotriedna osobnosť radošinského futbalu. Keď v druhej polovici šesťdesiatych rokov sa naše mužstvo ocitlo na futbalovom dne, zmobilizoval a pripravil vari najlepšie a najmodernejšie futbalové mužstvo Radošiny, s ktorým sa neskôr prepracoval z najnižšej súťaže až do tej najvyššej, okresnej... Pod Rojkovým vedením vyrástli mnohé výrazné radošinské futbalové osobnosti, ktoré natrvalo zostanú v pamätí generácií futbalových priaznivcov. Spomeňme aspoň niektorých. Ján Štreicher, výborne kondície pripravený brankár, rýchly a uplatniteľný i na iných pozostoch; skvelý technik Miroslav Krajčír; rýchly a nekompromisný Jozef Bartošek; istí a spoľahliví obrancovia Milan Krajčír, Oto Krajčír a Rudolf Kováčik. V zálohe pracovala vari najlepšia záložná trojica všetkých čias: Stanislav Hanke, Jozef Sloboda a Gedeón Bartošek. Ak si k tomu prirátame skúseného Ladislava Petra Rojku, spoľahlivého Bohuřa Bartošeka, nastupujúceho technika Jozefa Piřsela a najmä rýchlonohého dribléra a pohotového zakončovateľa Pavla Bartoška – máme pred sebou mužstvo viac ako jedného desaťročia.

Druhá polovica 20. storočia mala svoje radostné i smutnejšie stránky. Futbal bol však naďalej športom číslo jedna. Zo zaujímavosti to bolo prvé medzinárodné stretnutie (1962), kedy súperom bola jedenástka afrických vysokoškôlkov z Bratislavy. V roku 1966 si naše mužstvo zahralo zápas s hokejistami Slovna Bratislava na čele s Vladimírom Dzurilom. V roku 1971 sa zmenil názov na Telovychovná jednotna Družstevník. Urobilo sa oplotenie, ktoré takmer v nezmenenej podobe slúži dodnes. Predsedovia TJ sa postupne striedali. V r. 1975 bol zvolený Milan Vičan, v r. 1977 Ing. Rudolf Kováčik, v r. 1983 Stanislav Rusko. Osemdesiate roky boli poznamenané viacsobnými výmenami predsedov. Postupne to boli Ing. R. Kováčik, V. Krajčír, Š. Feranec. Nasledovali aj ďalší. V r. 1983 TJ oslávila 50. výročie založenia. Vyšiel známy zelený bulletin o histórii a prítomnosti Športového klubu, ako aj pamätná vstupenka. Na športovom štadióne bolo usporiadaných niekoľko zaujímavých kultúrnych podujatí. Veľkému záujmu sa tešila zábavná šou pod názvom Šiny do Radošiny (17.1ún 1989). V r. 1992 tu vstúpil spevák Pavol Habera so skupinou Team. V roku 1993 bola vnovená budova so šatňami a sociálnym zariadením. Pre klub je významný dátum 14. Jún. 1998, kedy mužstvo postúpilo do V. ligy. O ďalší úspech sa postarali dorastenci, ktorí v ročníku 2000/2001 presvedčivo vyhrali okresnú súťaž a postúpili do V. ligy-západ.

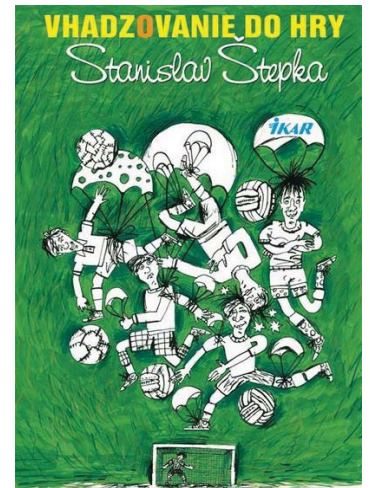
ŠK Radošina v roku 1989. Horný rad: P. Bartošek, P. Škoda, L. Krajčír, R. Banák, M. Motola, J. Piřsel. V podpore: M. Jantula, M. Sečkář, J. Vlasák, D. Jantula, L. Vičan, L. Plařtiak. Sedia: L. Krajčír, M. Blahuš, E. Balážik.

Jar 1995. Koniec súťaže a postup do majstrovstiev okresu, 1. miesto. Horný rad: Zachar, Minárik, Štepka, Bárta, Bartošek, Siget, L. Krajčír, Lesay, Bosť, Hartman. V podpore: B. Krajčír, Toráč, M. Krajčír, Vlasák, Blahuš, Staka, Balážik, Piřsel.

ŠK Radošina muži ročník 2010-2011. Horný rad: J. Paulík, M. Beňo, L. Bartošek, P. Bartošek, T. Turčan, R. Varga, J. Dařan, L. Krajčír, M. Rybníkář, M. Horváth st., M. Kováč, P. Bartošek st., V. Dařan. V podpore: M. Krajčír, M. Janda, L. Bartošek, M. Jančovič, M. Horvath ml., T. Kováčik, M. Rosival, M. Varga, D. Jankovič, D. Kolník, J. Jankovič

V roku 2010 vyšla vo vydavateľstve Ikar s ilustráciami Svetozára Mydla kniha Stanislava Štepku: Vhadzovanie do hry, ktorá v štylizovanej podobe a s humorom popisuje udalosti okolo vzniku radošinského futbalu a jeho priekopníka Andreja Repaského

Box

Okrem futbalu sa okolo roku 1950 v Radošine propagoval box. Alojz Riško doviezol do Radošiny ring a postavil proti sebe dve mužstvá, jedno z Nity a druhé z Partizánskeho. Boxovalo sa pred futbalovým zápasom. Vtedy tam štartoval aj Radošičan Anton Stredák, bývalý československý reprezentant, a hlavne Janko Štrba, takisto rodák z Radošiny, ktorý ako štrnásťročný odišiel do Partizánskeho, kde vyrástol na vrcholového boxera (potom aj veľakrát reprezentoval Československo). Z Radošina pochádza aj majster Československa z r. 1984 Miroslav Jantula.

Basketbal

V šesťdesiatych rokoch sme mali v Radošine aj vynikajúce basketbalistky. Keď postavili v Radošine pri škole telocvičnu, vytvorila sa pod vedením učiteľa Jána Kolníka mimoriadne kvalitná partia mladých hráčok (Mária Mistríková, Mária Rojková, Mária Močková, Eva Hankeová, Marta Kolárová atď.), ktoré to svojou hrou a výsledkami dotiahli naozaj ďaleko. V roku 1967 sa stali majsterkami okresu, z krajných pretekov si vybojovali postup do celoštátneho finále v Prahe, kde hrali okrem iných družstiev aj so Spartou Praha, Zbrojovkou Brno a s Vimperkom, a vo vtedajšej ČSSR skončili na 6. mieste, čo bol úspech naozaj historický.

Z ďalších športov, ktoré zaujali miestnu mládež boli volejbal a stolný tenis.

RADOŠIŇSKÁ KULTÚRA

Stanisla Štepka

V roku 1919, v prvom roku existencie novej Česko-slovenskej republiky, sa na radošinskej železničnej konečnej stanici (sprevádzkoval ju v novembri 1909) stal výpravcom Čech Josef Krejčí. Bol to práve on, čo bol v tomto období iniciátorom vzniku prvého radošinského ochotníckeho divadelného súboru. Oslovil zopár mladých zamestnancov na železnici, napríklad Štefana Turana (1889 – 1970) Šimona Rojku (1901 – 1966), a veľmi výrazne pomohol rodiacemu sa divadlu aj materiálne. Na fašiangovú nedeľu, teda 22. februára 1920, radošinskí ochotníci po prvý raz uviedli svoje „prvé divadlo“ (druhé predstavenie zahrali 23. februára). Pod vedením železničiaru Šimona Rojku a stredoškolského študenta Václava Vlasáka miestni roľníci, železničari, zamestnanci a nádenníci z majera zahrali v radošinskom kaštieľi vari pred tristo nedeľňákmi, ale napokon mimoriadne vďačnými divákmi trúchlohru Ferka Urbánka HROB LÁSKY.

V roku 1926 v Radošine založili Dobrovoľný hasičský zbor. Okrem svojho hlavného poslania vyvíjal v obci aj mimoriadne úspešnú divadelnú a spoločenskú činnosť, ba dokonca si chvíľami hasiči s divadelníkmi v Jednote Orla aj tak trochu v divadle konkurovali. O tri roky neskôr, v roku 1929, prišiel do radošinskej školy učiteľ z Markušoviec Štefan Cvengroš (1906 – 1987) a už v tom istom roku na Vianoce navštívil s deťmi v škole VIANOČNÚ HRU. Vzápätí sa členkou učiteľského zboru stala Elena Bolerázka, ovedlá Cvengrošová (1907 – 1989), ktorá nielen navčivovala spevácke zbory, ale aj – a to sa málo vie – písala divadelné hry, scénky a scenáre pre deti. V roku 1931 sa natrvalo v Radošine usadil – a takisto zo Spiša – učiteľ Andrej Repaský (1907 – 1982). Jeho doménou boli hneď od počiatku dve mimoškolské oblasti: šport a kultúra. Osvedčil sa nielen ako vynikajúci futbalista, tréner a spoluzakladateľ radošinského športového klubu ŠK (1932) pri miestnom odbore Orla, ale aj ako spoľahlivý divadelný režisér a dlhoročný radošinský kronikár (prvá známa a obsiahla kronika obce sa však, žiaľ, po druhej svetovej vojne stratila).

V nasledujúcom roku 1932 sa členkou miestneho učiteľského kolektívu stala aj budúca spisovateľka Mária Jančová, vlastným menom Terézia Hečková (1908 – 2003), manželka rovnako známeho slovenského spisovateľa Františka Hečka (1905 – 1960), ktorý v tom čase robil revízora vo Zväze hospodárskych družstiev; manželka Hečkovci žili v Radošine na Mierovej ulici do roku 1934. František Hečko o tých rokoch si do denníka poznamenal: „Radošina. Funduše, 1932 až 1934. Tam nám bolo strašne dobre. Hajnička bola rada, že v jej dome bývame. Ferko odtiaľ videl mašinku. A šli sme predsa preč. Mohli sme tam ešte chvíľu ostať.“

Dvadsať a tridsať rokov v radošinskom ochotníctve by sme nazvali priekopnícke či osvetové. Radošinskí divadelníci počas spomínaných dvoch desaťročí učili divákov chodiť do divadla, sami sa učili čítať a hrať divadelné texty, vyrábať kulisy, maskovať sa, lepí si fúzy, obliekať sa do kostýmov... Nemali žiadne vzory, museli na javisku byť takí, akí boli v živote; v tom vlastne bola ich jedinečnosť a neopakovateľnosť. Ferko Urbánek im pre tento účel bol mimoriadne vhodný autor. A hoci bol myslením a písaním skôr autorom 19. storočia, vďační herci i diváci mu vždy radi odpustili kalendárovú idyllickosť a nečasovosť... v mene dôverne známej dedinskej ľudovosti. Radošinskí divadelníci si jednoznačne získali divákov, ale aj presvedčili seba, že do divadla patria. Premiéra novej hry bola v Radošine vždy kultúrnou udalosťou. Niekedy bolo v roku takýchto udalostí aj päť. A dosť často uprostred leta – napríklad aj počas žatvy...! Spomínané dve desaťročia poznamenali radošinskú scénu režiséri Šimon Rojko, Václav Vlasák, Karol Antalik (1890 – 1967), Andrej Repaský, Ladislav Švikruha a Štefan Cvengroš. Zo spomienok pamätníkov a z novinových výstrižkov sa natrvalo zachovali aj mená hercov, čo svojou ocotou a talentom úspešne pomáhali šíriť slávu radošinského divadla: Petrik, Blaškovičová, Antalíková, Horváthová, Kršková, Bartovicová, Kriváková, Hudcová, Bartošeková, Rožeková, Horváth, Pánsky, Bilický, Vlasák, Sloboda, Madarász, Krajčír, Tomašovič, Chochlík, Dalloš atď.

Prvá historická fotografia radošinských divadelníkov, ktorú urobil na dvore radošinského kaštieľa Vojtech Rožný na fašiangy 22. februára 1920 po premiére trúchlohru Ferka Urbánka Hrob lásky. Tu sú prví radošinskí herci – zľava stojí Valéria Kmentová, Katarína Čamborová, Jozefína Rajcová, Irena Rajcová, Alojz Miklovič, Jozefína Kršková, Irena Píknová, Eržika Blaškovičová, Jan Schejbal, neznáma, Emília Hudcová, Alojz Novotný, Rudolf Kováčik, Jolana Rajcová, neznáma, Júlia Blaškovičová, Václav Vlasák, Šimon Rojko, Júlia Machovská, Anna Gábrišová, dolu sedia zľava Juraj Pánsky, Ľudovít Kováčik, Matúš Roháč, Alojz Horváth a Štefan Turan.

Vo vianočnej hre Jezuliatko (1932) po prvý raz účinkovala aj budúca herečka RND, vtedy jedenásťročná Katarína Beňovičová, neskoršie známa pod priezviskom Kolníková (v bielej satke nad jaskieľami). Svätého Jozefa v hre predstavoval neskôr známy miestny funkcionár Štefan Hauptvogel, ktorý stojí vedľa jaskieľiek s palicou v ruke.

Ferko Urbánek: Náš pán ujo (1934). Tridsať roky 20. storočia – prvé slávne desaťročie radošinského ochotníctva. Zľava stojí Anna Bilická, Jozef Praženka, Emília Kriváková, František Čambor, Anna Bartošeková, Ľudovít Bilický, Alžbeta Rožeková, Ľudovít Blaho, Jana Tomašovičová, zľava sedia Jozef Čambor, Tonka Valovičová, Jozef Madarász, Andrej Repaský, Karol Antalik, Ľudovít Pánsky, Anna Dechetová, vpredu Milan Nedorost, Karol Feranec a Imrich Bilický.

Štyridsiate roky

V štyridsiatych rokoch minulého storočia sa radošinské divadelníctvo úspešne uberalo pod vytvrilým, cieľavedomým vedením energického a nekompromisného režiséra Michala Glosa (1920 – 1999) a talentovaných komikov bratov Rehákovcov, ktorí sa hneď od počiatku pokúsili o radikálnu premenu tradičného repertoáru. Bratia Rehákovci sa doslova stali hviezdami radošinského javiska, najprv v komédii K. Baláka FRAJTER KACBUNDA, ale aj vo Vránovej fraške FERDO ŠEFOM (Cap záhradníkom), v Maříkovej hre KEĎ SLUŽOBNÍCTVO STRAJKUJE (v réžii Vojtecha Slobodu) a napokon (hoci v celkom opačnej hereckej polohe) aj v Stodolovej dráme MARÍNA HAVRANOVÁ (premiéra 27. decembra 1942), ktorú režírovali Vojtech Sloboda (1903 – 1986) a Michal Glos.

Päťdesiate roky

Päťdesiate roky radošinské ochotnícke divadlo veľmi výrazne poznačil všestrannou tvorivosťou Ivan Novák, ktorý v tom čase začal ako inžinier pracovať na Šlachtiteľskej stanici v Radošine. V roku 1952 sa režisér Novák s ochotníkmi v Radošine predstavil vo vyskúšanej ľudovej komédii Jozefa Holého KUBO. V titulnej úlohe vynikol herec a komik Rudolf Okša a v úlohe cigánky Dory nová výrazná herecká tvár radošinskej scény Katarína Fúrješová (1921 – 2003). V roku 1953 Novák zinscenoval s mladými divadelníkmi klasickú Ostrovského komédiu NEMÁ KOCÚR VEČNE HODY, v ktorej aj účinkoval spolu s Mariánom Málikom a talentovaným radošinským hercom Viliamom Madarászom. Zaujímavým titulom Ivana Nováka v spomínanom roku bol Kukučínov BACÚCHOVIE DVOR. V roku 1956 režisér Ivan Novák našťudoval s radošinskými ochotníkmi a šlachtiteľmi slávnu rozprávku RADÚZ A MAHULIENA, v ktorej si aj zahral titulnú postavu. Bola to jedna z najvýpravnejších inscenácií radošinských ochotníkov (scénu navrhol dôstojník žijúci vo výslužbe v Radošine, ale inak aj výborný maliar Jozef Albrecht) – s mnohými nadpriemernými hereckými výkonomi (Vadrna, Fúrješová, Juricová, Slobodová, Bartošeková, Novák, Okša) a radí sa medzi výrazné úspechy radošinského divadla. Koncom päťdesiatych rokov začala v Radošine a na okolí hrať populárna radošinská hudobná skupina LUX.

Karel Balák: Frajter Kacbunda (1942). Vo vojenskej bláznivej komédii vynikli najmä bratia Rehákovci: František (tretí sprava) a najmä skvelý komik Ján (v okuliaroch a s fúzíkmi uprostred).

Ivan Bukovčan: Hľadanie v oblakoch (1962). Zľava Marcel Vojtko, Kvetta Praženková, Mária Kriváková, Ján Benko, Stanisla Štepka, Ladislav Peter Rojko, Mária Kučerová, Ľudovít Močko a Katarína Kolníková

V roku 1959 začala úspešne účinkovať a vzmáhala sa radošinská hudobná skupina Lux. Zľava Jozef Vičan, Imrich Kalka, Anton Banák, Oto Sedlár, Ivan Bušik, Anton Horáčik a vedúci skupiny Ľudovít Machovič.

Šesťdesiate roky

Šesťdesiate roky priniesli nielen citeľné zlepšenie celkovej spoločenskej klímy, ale aj výraznú vlnu politického a nadväzne aj kultúrneho odmäku. Kultúre sa dарило aj u nás ako nikdy predtým. Veď iba v roku 1962 sa v Radošine podarilo premiérovu uviesť až päť celovečerných činoherných titulov! Priemerne raz do mesiaca sme organizovali nedeľné MLÁDEŽNÍCKE POPOLUDNIA, na ktorých okrem hudby a tanca sa našlo v prestávkach miesto nielen pre vystúpenie hostí, ale aj na uvedenie mojich scénok, dialógov a textov piesní, napríklad v interpretácii Miroslava Šigeta, Ireny Pitákovskej, Tonky Močkovéj, Jána Benku, Viery Slobodovej, Mariky Melušovej, Františka Štepku, Jozefa Slobodu, ale aj Ota Kolkou, Jozefa Vičana, Ivana Bušika, Ľudovíta Machoviča a ďalších. Generálkou pred vznikom nášho divadla bola pohotovo napísaná, našťudovaná a s úspechom uvedená ESTRÁDNA REVUE začiatkom júla 1963, ktorú sme s mladým súborom zahrali nielen u nás, ale aj na blízkom okolí.

RADOŠIŇSKÉ NAIVNÉ DIVADLO

Stanisla Šteпка

Potom už nasledovala skoro polročná autorská príprava, spolupráca s hudobníkom Ľudovítom Machovičom, skúšky s kapelou LUX, výber mladých hercov, nácvik na javisku a v decembri premiéra mojej prvej kabaretnej hry pre nové divadlo pod názvom **NEMÉ TVÁRE ALEBO ZVER SA PÍŠE S VEĽKÝM Z** (premiéra 25. decembra 1963). Práve v ten deň v našej Radošine sa začala písať história RADOŠIŇSKÉHO NAIVNÉHO DIVADLA. Tu sú mená tých, čo vtedy skoro pred polstoročím boli pri tom: Ľudovít Machovič, Viliam Madarász (1938 – 1965), František Šteпка, Mária Vičanová, Marta Močková, Mária Kriváková, Irena Madarászová, Tonka Močková, Ivan Bušík, Miroslav Siget (1945 – 2003), Anton Banák, Jozef Vičan a Stanislav Šteпка. My sme totiž, chvalabohu, skôr mali divadlo ako názov, a to považujeme za šťastnejšie, ako mať názov a potom doň zháňať divadlo... K názvu RADOŠIŇSKÉ NAIVNÉ DIVADLO nás dovedli náhody a diváci. Naivní sme boli odjakživa, radošinskí takisto, a to, čo sme robili, sa najviac podobalo divadlu. Ani jeden z nás vtedy nemal divadelné vzdelanie, a tak sme našu javiskovú činnosť museli pred divákmi nejako zamaskovať... Tak nejak vzniklo Radošinské naivné divadlo.

Jediná zachovaná fotografia z prvej hry RND **Nemé tváre alebo Zver sa píše s veľkým Z** (1963). Vidíme na nej šéfa radošinskej hudobnej skupiny Lux a autora hudby do Nemých tvári Ľudovíta Machoviča – v kultúrnom dome na jednej z posledných skúšok.

Protagonisti radošinskej Pitvy: Miroslav Siget (Generál) a Stanislav Šteпка (Vojak). Foto: archív RND

Jááánošičik (1970). Legendárny, dnes už klasický titul. A nielen nášho divadla. Na archívnej fotografii z radošinského divadielka – Zlava Olga Májovská (Mamička), Veronika Bazalová (Helena, Anička, Madam II) a Miroslav Siget (Otec, Dráb, Samo).

Prvou premiérou v novozriadenom radošinskom klubovom divadielku bola moja satirická kabaretná hra **Z duba padol, oddýchol si** (1968) s hudbou Jozefa Vičana. Na záberu vidíme Olgu Májovskú, Miroslava Sigeta a Stanislava Šteпка.

V klubovom zariadení sa v stiesnenej atmosfére uskutočnila v novootvorenom divadielku pre tridsaťdiv divákov (autor interiéru Miroslav Siget) premiéra nielen novej scény, ale aj Šteпkovej „správy o vnútornostiach“ **Z DUBA PADOL, ODDÝCHOLO SI** (7. decembra 1968), ktorá tuším už aj názvom viac ako výstižne diagnostikovala ťaživú a bezvýhodiskovú tragiku prvých okupačných týždňov.

Jiří Suchý a Stanislav Šteпка v muzikáli **Nevesta predaná Kubovi** (1984).

V roku 1984 mala v malej sále PKO úspešnú premiéru psychohraška Stanislava Šteпка (s hudbou Jána Melkoviča a v réžii Juraja Nvotu) Pavlón B. Zlava Maruška Mišencičová, Tamara Greksáková, Darina Porubjaková, Pavel Schwarz, Stanislav Šteпка a Katarína Kolníková.

Starorocková skupina The Yanoshik Boys v klipe **Holubica mieru** (1992) v podaní Milana Šaga, Stanislava Šteпка, Pavla Schwarz a Richarda Felixa

Loď Svet v radošinskom naivnom divadle. Zlava D. Porubjaková, K. Kolníková, P. Schwarz, J. Sloboda, A. Warchalová a Š. Šteпка

14. novembra 1971, teda presne do roka a do dňa, v našom klubovom divadielku sa uskutočnila pre pozvaných hostí ďalšia neohlásená premiéra mojej hry, ktorá sa už medzičasom takisto stala maturitnou otázkou – **ČLOVEČINA** (s hudbou Milana Markoviča) v mojej réžii a scénografii a s účinkujúcimi Katarínou Kolníkovou, Olgou Májovskou, Ľvetou Miffekovou, Milanom Markovičom, neskôr aj s Miroslavom Sigetom, Jozefom Slobodom a mnou). Krutá groteska o egoizme, ak nie aj ľudskom hygienizme sa odvtedy hrala rovných pätnásť rokov a dosiahla 420 repríz. Táto hra takisto predznačila ďalšiu kariéru, ale aj umelecký úspech radošinskej ochotníčky Kataríny Kolníkovej.

Šiny do Radošiny, jún 1989. Na veľkom kultúrno-spoločenskom podujatí na radošinskom ihrisku bolo 12 500 platiacich divákov...

Pri filmovaní pesničkového filmu **Dobrá správa** (1995). Zlava Soňa Norisová, Darina Porubjaková, Miloš Šago, Vladimír Svitek, Zuzana Maurery, Martina Znančová, Dušan Cinkota, Monika Hilmerová, Katarína Kolníková, Mojmír Caban v úlohe Zväzaka v hre Kino Pokrok (1995)

Tata (1996). Ján (Stanislav Šteпка), Dušana (Monika Hilmerová), Zita (Soňa Norisová) a Ľuba (Maruška Nedomová)

Monika Hilmerová a Július Satinský v hostíovi do domu (1998)

Predposlednou „utajenou“ celovečernou premiérou RND na javištátku malého, ale zato útulného radošinského divadielka bola Šteпkova komédia (s hudbou Milana Markoviča) **ALŽBETA HROZNÁ** alebo **KRW STORY** (11. januára 1975 v réžii Jaroslava Havetteve). V sedemdesiatom šiestom roku sme ešte v klubovom divadielku uviedli scénickú podobu nášho úspešného celovečerného rozhlasového silvestrovského kabaretu **DESAŤKORUNOVANÝ SVET** (spomínaný kabaret RND získal prvé miesto vo veľkej Rozhlasovej zatve). V decembri 1997 tiež vyšlo prvé číslo **RADOŠIŇSKÝCH NOVÍN**, dvojmesačníka zo života občanov Radošiny a Bziniec. V septembri 1999 po prvý raz miestne zastupiteľstvo a starosta Radošiny Ing. František Šugra udeľovali **CENY OBCE RADOŠINA**. A práve nášmu divadlu, Kataríne Kolníkovej a Stanislavovi Šteпkovi sa dostalo pocty, keď sa stali prvými držiteľmi tohto významného ocenenia.

Jááánošičik. Filmová verzia vari najznámejšieho titulu RND (2004). V kraji pod Rozsutcom, priamo v Terchovej, sme zaznamenali pôvodný text kultového titulu Stanislava Šteпка, v réžii Juraja Šteпка. Zlava Katarína Kolníková (mamička), Maruška Nedomová (Helena) a Stanislav Šteпка (otec).

Hra o láske (2005). Stanislav Šteпка (Jozef), Ľujza Schrameková (Rozárka), Csongor Kassai (Cisár).

Nesladím (2010). Ľujza Garajová-Schrameková, Michal Kubovčík a Andrea Marek Martvoňová

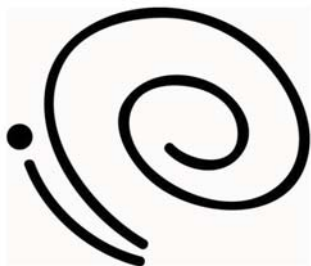
Šťastné konce (2012). Zuzana Krónerová (Ema) a Maruška Nedomová (Zlata)

DIVADLO HLAVINA

Mária Escherová

Vo februári roku 2000 bolo práve osemdesiat rokov odvtedy, čo sa začala písať slávna história radošinského divadelníctva. Aj to bol impulz k obnoveniu tradície ochotníckeho divadla. Začiatkom augusta sa v legendárnom divadielku na Nitrianskej ulici stretli herecky skúsení ochotníci, ale aj takí, čo na javisku nikdy nestáli, no a hlavne v Radošine prázdninujúci a radošinskému divadlu vždy pomôcť maximálne ochotný Stanislav Štepka. Súbor, ktorý si neskôr vybral názov podľa už neexistujúceho nezamrzajúceho jazera Hlavina, začal s chuťou skúšať hru Stanislava Štepku ŽENSKÉ ODDELENIE s podtitulom Povzbudivá správa z ústavu národného zdravia. Premiéra bola 17. decembra 2000, počas podujatia Radošinské Vianoce. Divadlo Hlavina odvtedy každý rok našťudovalo a pod režijným vedením autora Stanislava Štepku vždy počas Radošinských Vianoc v premiére uviedlo nový titul a to: správu z psychiatrickej liečebne PAVILÓN B (2001), krčmovú komédiu v dvoch podobách HOSTINEC GRAND (2002), naftovú komédiu O ČO IDE (2003), správu o príchodoch a odchodoch vlakov a ľudí KONEČNÁ STANICA (2004), správu o dni peknom a škaredom v malej zborovni ČIERNA OVCA (2005), futbalovú komédiu POKUTOVÉ ÚZEMIE (2006), naivné obrázky z kúpeľného malomesta z tridsiatych rokov dvadsiateho storočia KÚPEĽNÁ SEZÓNA (2007), sedem príbehov o siedmich hlavných hriechoch, ale aj o mnohých ľudských cnostiach SEDEM HLAVNÝCH HRIECHOV (2008), príbeh premietača KINO POKROK (2009), hru o vandrovaní v autorovom vnútri AKO SOM VSTÚPIL DO SEBA (2010), správu o tom, čo je u nás možné CELEBRITY (2011), správu o tom, bez čoho sa dá byť, ale bez čoho sa nedá žiť HRA O LÁSKE (2012) a v decembri 2013 to bude správa o nás AKO BOLO.

HLAVINA

Po premiére Ženského oddelenia v súbore Hlavina

Radošinský ochotnícky súbor uviedol Štepkovu tragifrašku Pavilón B

Hostinec Grand v podaní Hlaviny na Radošinských Vianociach

O čo ide

Konečná stanica po premiére

Čierna ovca

Súbor doteraz odohral okolo 200 úspešných repríz v okolitých, ale aj vzdialených obciach a mestách (napríklad Piešťany, Veľké Ripňany, Bratislava, Dolná Krupá, Bojná, Rajec, Raková pri Čadci, Tlmače, Modra, atď.) a Radošinu reprezentoval aj na okresných, krajských a celoštátnych prehliadkach amatérskeho divadla, veľkým úspechom je účasť na Stredoeurópskom festivale humoru a satiry Kremnické gagy (2007).

V Hlavine sa objavili mimoriadne spevácke a herecké talenty z Radošiny, ale aj jej okolia a aj vďaka spolupráci s osobnosťami slovenského divadla ako sú scenárf Peter Čanecký, choreografka Šárka Ondrišová, hudobní skladatelia Ľubica Malachovská Čekovská, Juraj Haško a samozrejme režisér Stanislav Štepka, čo prispelo k tomu, že Hlavina má priam profesionálnu úroveň.

Pokutové územie po bratislavskej predpremiére

Kúpeľná sezóna

Sedem hlavných hriechov

Ako som vstúpil do seba

Hra o láske

Kino pokrok

Divadelníci si v roku 2003 vytvorili subjekt Občianske združenie Hlavina, sídliace v pôvodnom divadielku Radošinského naivného divadla, ktoré organizuje aj kultúrne podujatia Radošinské Vianoce, či spoluorganizovalo akcie ako Slovenské hokejové leto, oslavy 90 – teho výročia divadla v Radošine, či akciu Na drezine v Radošine.

Ako bolo

Celebrity

Doterajší členovia Hlaviny: Ing. Gabriela Krajčírová, Pavel Kozinka, Jaroslav Pankiewicz, Terézia Bartošeková, Bc. Daniela Šugrová, Štefan Pavlis, Mgr. Gabriela Bahelková, JUDr. Mária Escherová, Katarína Briganová, Zdenka Jánošová, Gabriela Cviková, Jozef Kučera, Ida Pupáková, Božena Kollárová, Miroslav Kľučka, Irena Zúdorová, Ing. Martina Krištofová, Lenka Bačová, Veronika Oravcová, Marek Hauptvogel, František Štepka, Martin Škoda, Peter Vadrna, Juraj Bartošek, Mgr. Lucia Hauptvogelová, Peter Blahuš, Monika Slišková /Madarászová, Andrej Madarász, Filip Kollár, Jana Veličová, Janka Masrnová, Peter Masrna, Ing. Ondrej Turan, Peter Fulír, Lucia Motolová, JUDr. Andrea Hudcovičová, Monika Fulírová, Veronika Škodová, Michal Kaplár, František Škoda, Kristína Jančovičová, Katarína Helbichová, Eva Šugrová, Denis Jančovič, Michaela Urbánková, Martin Mihalik, Marián Bilený, Matej Močko, Daniela Matejovičová, Diana Mínarovičová, Patrícia Drobňá, Mgr. Lukáš Chovanec, Adam Mičica, Martin Vičan, Natália Bačíková, Boris Bačík, Marián Oravec